OSNOVE UMETNE INTELIGENCE
2018/19

igranje iger

planiranje

Pregled

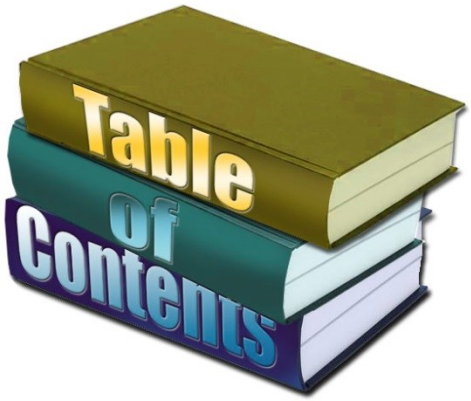

- igranje iger
  - predstavitev problema
  - algoritem MINIMAX
  - rezanje alfa-beta
- planiranje
  - planiranje s "klasičnim" preiskovanjem prostora stanj
  - planiranje s sredstvi in cilji
  - planiranje z regresiranjem ciljev

Igranje iger

- preiskovanje prostora med dvema nasprotnikoma (angl. *adversarial search*)
- več-agentno tekmovalno okolje, kjer mora vsak agent upoštevati vpliv akcij drugega agenta na svojo uspešnost
- večina iger: deterministične, izmenične poteze, dva igralca, transparentne (s popolno informacijo)
  - primeri iger s popolno informacijo: šah, dama, go
  - primeri iger z nepopolno informacijo: potapljanje ladjic, poker, scrabble
- rešitev igre je **strategija**, ki za vsako možno potezo nasprotnika predvidi akcijo

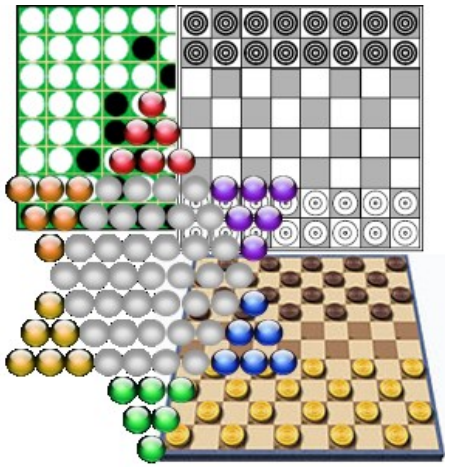

- izziv:
  - iskanje rešitev je lahko kompleksno, velik prostor stanj
  - primer: šah ima faktor vejanja okoli 35, igra vsebuje okoli 50 potez vsakega igralca → to pomeni 35^{100} $(= 10^{54})$ stanj

Igranje iger

- potek igre predstavimo z **igralnim drevesom**, v katerem si poteze izmenjujeta igralca **MAX** in **MIN**
- ciljna stanja vrednotimo s **kriterijsko funkcijo** (pozitivne vrednosti so ugodne za MAX, negativne za MIN)
  - pojem: igra s konstantno vsoto kriterijske funkcije (šah: 1+0, 0+1, ½+½)

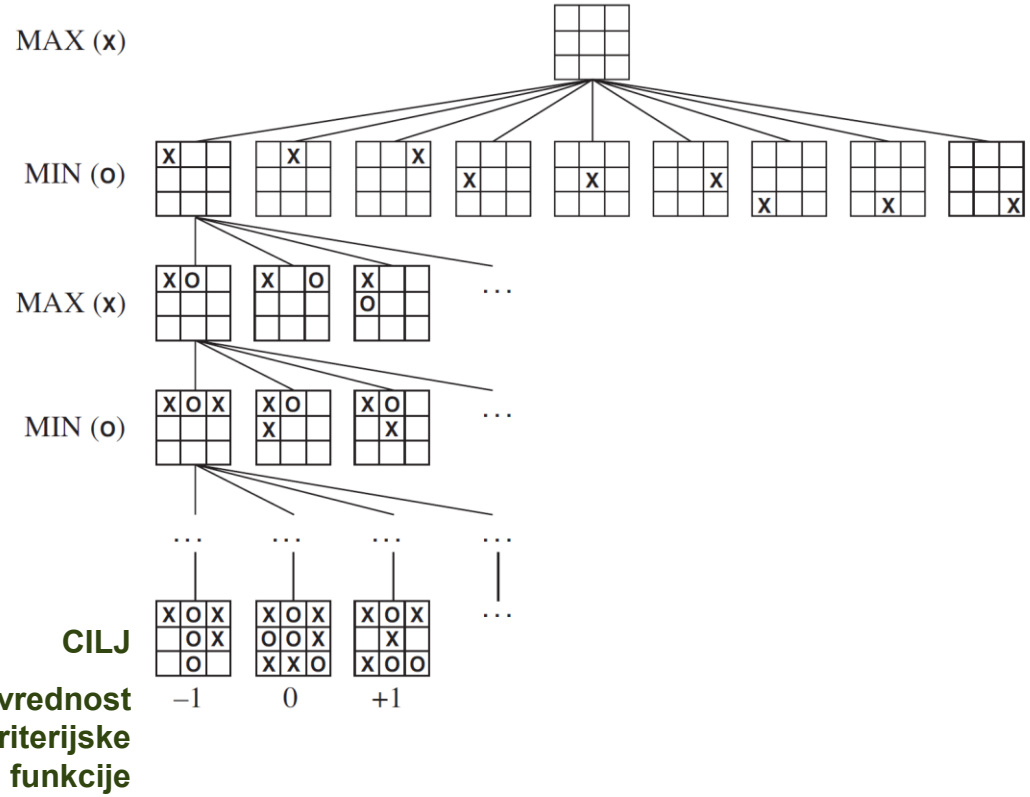

Igranje iger

- celotna igralna drevesa so lahko velika (križci in krožci – 362.880 ciljnih vozlišč, šah - 10^{40} ciljnih vozlišč)
- iskalno drevo vsebuje podmnožico vseh možnih stanj igralnega drevesa, ki razkriva dovolj informacije za izvedbo poteze
- ne zadošča iskanje končnega vozlišča, ker na pot vpliva nasprotni igralec (MIN)
- podobno predstavitvi z grafi AND/OR
  - OR: izbira poteze s strani igralca MAX
  - AND: predvideti je potrebno vse poteze nasprotnika MIN

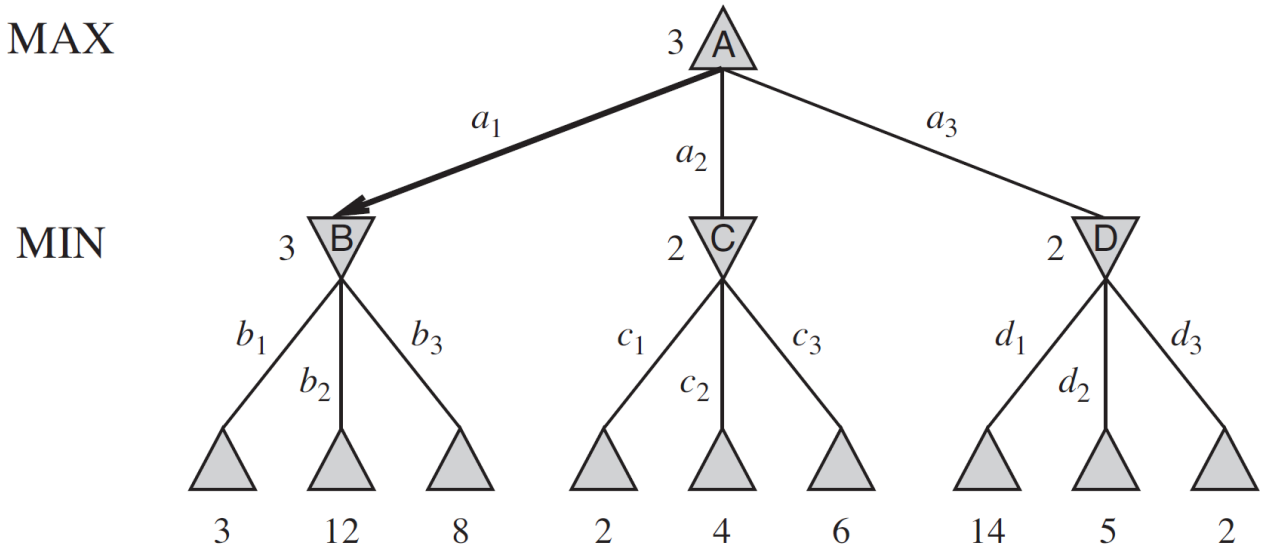

Igranje iger

- optimalno strategijo določa *MINIMAX* vrednost vozlišča, ki je enaka vrednosti kriterijske funkcije (za MAX), če oba igralca igrata optimalno
  - MAX preferira zvišanje vrednosti kriterijske funkcije (najboljša lastna poteza)
  - MIN preferira znižanje vrednosti kriterijske funkcije (najboljša protipoteza)
  - predpostavimo, da MIN igra optimalno

- algoritem *MINIMAX*: namenjen izračunu *MINIMAX* vrednosti za vozlišča
  - potek algoritma: rekurzivni spust v globino do listov drevesa, izračun vrednosti po formuli ob vračanju

$$MINIMAX(v) = \begin{cases} kriterijska\_funkcija(v) & \text{če je } v \text{ končno stanje} \\ \max\limits_{a \in akcija(v)} MINIMAX(rezultat(v,a)) & \text{če je igralec } MAX \\ \min\limits_{a \in akcija(v)} MINIMAX(rezultat(v,a)) & \text{če je igralec } MIN \end{cases}$$

Algoritem *MINIMAX*

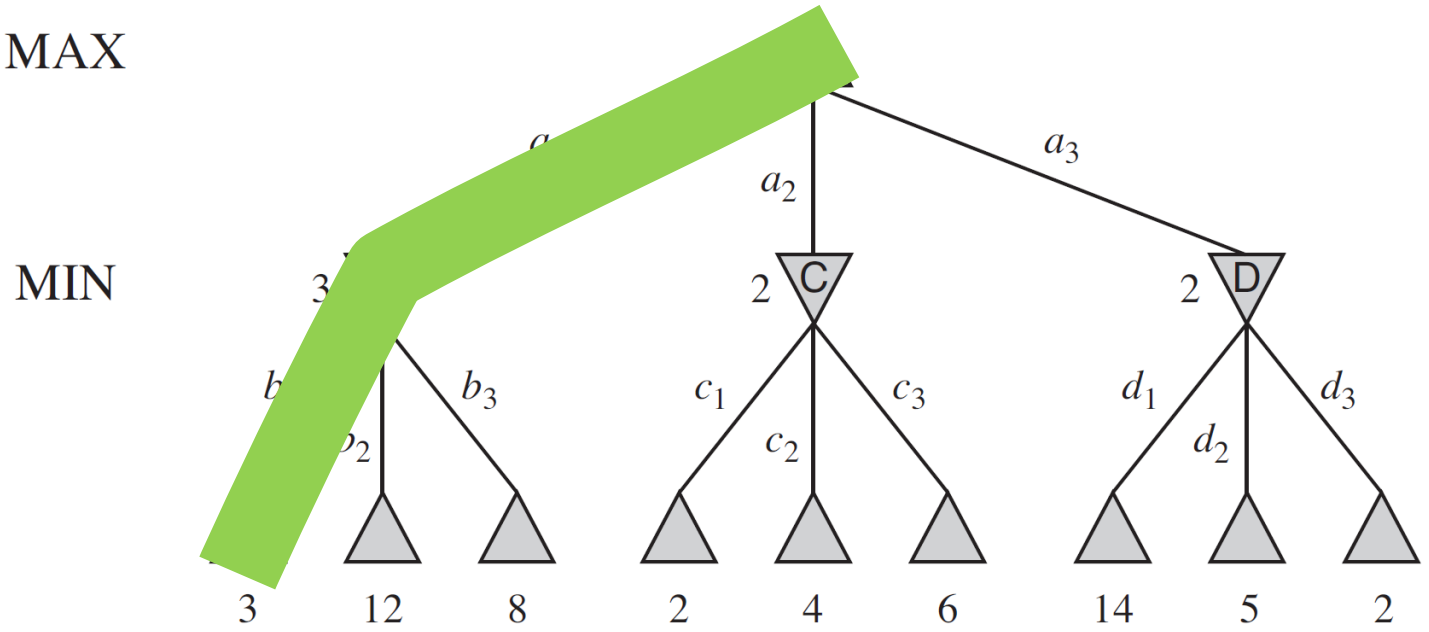

Algoritem *MINIMAX*

- **popolnost algoritma:**
  - da, če je prostor stanj končen (ta je definiran s pravili igre)
- **optimalnost algoritma**: da, če nasprotnik igra optimalno strategijo
  - kaj, če ne?
- **časovna zahtevnost**: $O(b^m)$
- **prostorska zahtevnost**: $O(bm)$ ali $O(m)$
  - od česa je zgornje odvisno?

- ali je potrebno preiskati celoten prostor stanj?
  - rezanje drevesa (alfa-beta rezanje)

Pregled

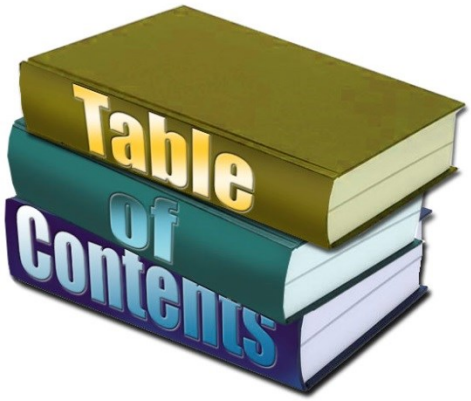

- igranje iger
  - predstavitev problema
  - algoritem *MINIMAX*
  - rezanje alfa-beta
- planiranje
  - planiranje s "klasičnim" preiskovanjem prostora stanj
  - planiranje s sredstvi in cilji
  - planiranje z regresiranjem ciljev

Rezanje alfa-beta

- vrne isto zaporedje potez kot bi algoritem MINIMAX s to razliko, da ne upošteva vej, ki ne vplivajo na končno odločitev
- za vsako vozlišče spremljamo vrednosti $[\alpha, \beta]$:

  α – najboljša do sedaj najdena rešitev za vozlišča MAX (najvišji že najdeni maksimum)
  β – najboljša do sedaj najdena rešitev za vozlišča MIN (najnižji že najdeni minimum)
- algoritem:
  - podoben kot MINIMAX, izvaja nastavljanje vrednosti MIN in MAX s preiskovanjem v globino; za začetno vozlišče velja $[\alpha, \beta] = [-\infty, +\infty]$
  - na vsakem koraku v globino prenaša vrednosti $[\alpha, \beta]$
  - ob vračanju posodablja vrednosti $[\alpha, \beta]$ nadrejenega vozlišča
  - če v nekem vozlišču velja $\alpha \geq \beta$, lahko prekinemo preiskovanje ostalih poddreves (izvedemo rezanje)

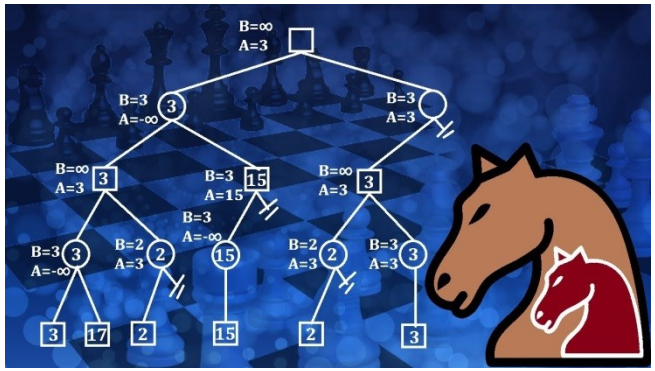

Primer

Propagiranje $[\alpha, \beta]$ navzdol. Ob vračanju za vozlišče B velja β=3 (najnižji najdeni minimum)

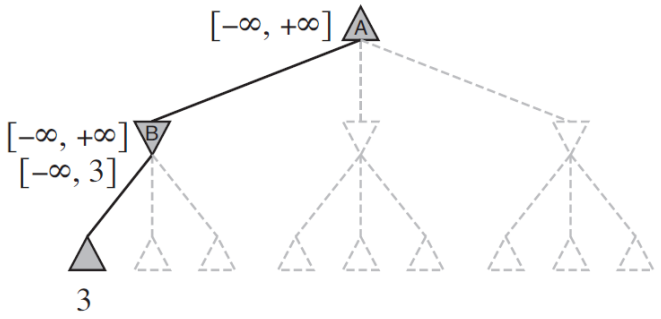

Naslednji naslednik B (vrednost 12) ne spremeni vrednosti najdenega minimuma za B. Ostane β=3.

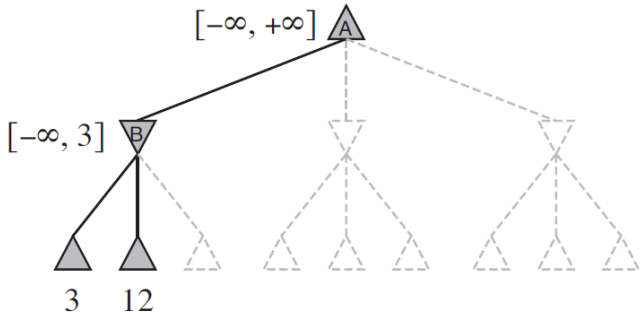

Tudi tretji naslednik B (vrednost 8) ohrani β=3.
Za vozlišče A to pomeni, da je α=3 (najvišji najdeni maksimum).
Preiskujemo naprej (iščemo višji maksimum).

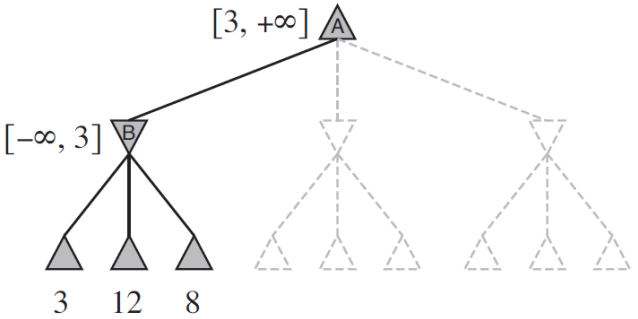

$[3, +\infty]$ se ob preiskovanju propagira k nasledniku C. Ob vračanju za C velja β=2, $[\alpha, \beta]$ = [3,2]. Ker $\alpha \geq \beta$, preiskovanje ostalih poddreves ne bi vplivalo na vrednost vozlišča A. Porežemo.

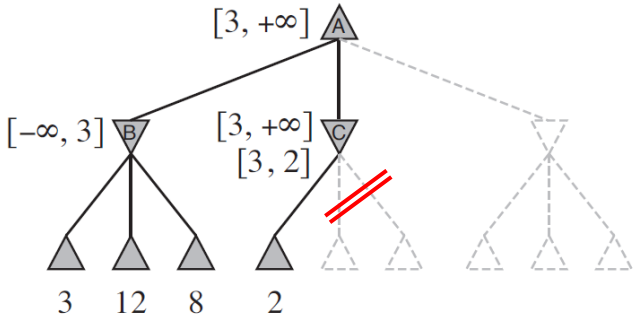

$[3, +\infty]$ se ob preiskovanju propagira k nasledniku D. Ob vračanju za D velja β=14, torej [3,14]. Preiskujemo naprej.

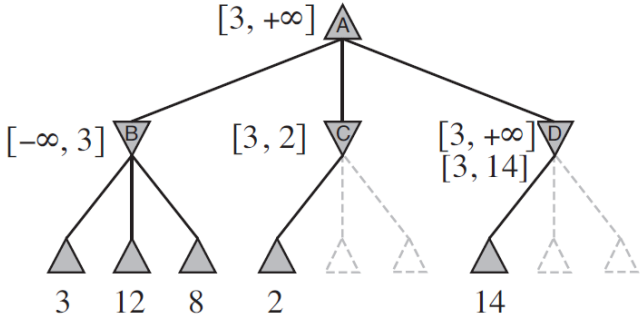

Preiskovanje ostalih poddreves D ne spremeni $[\alpha, \beta]$ v vozlišču D. Rezultat se propagira navzgor. Konec iskanja.

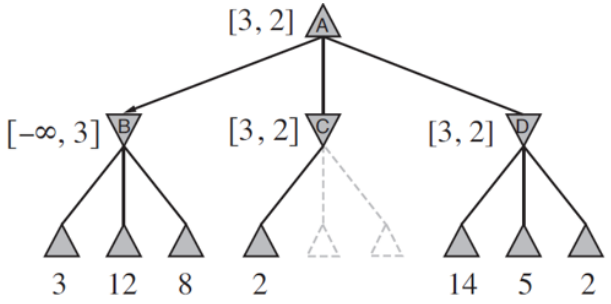

Drugi primer (poenostavitev zapisa α in β)

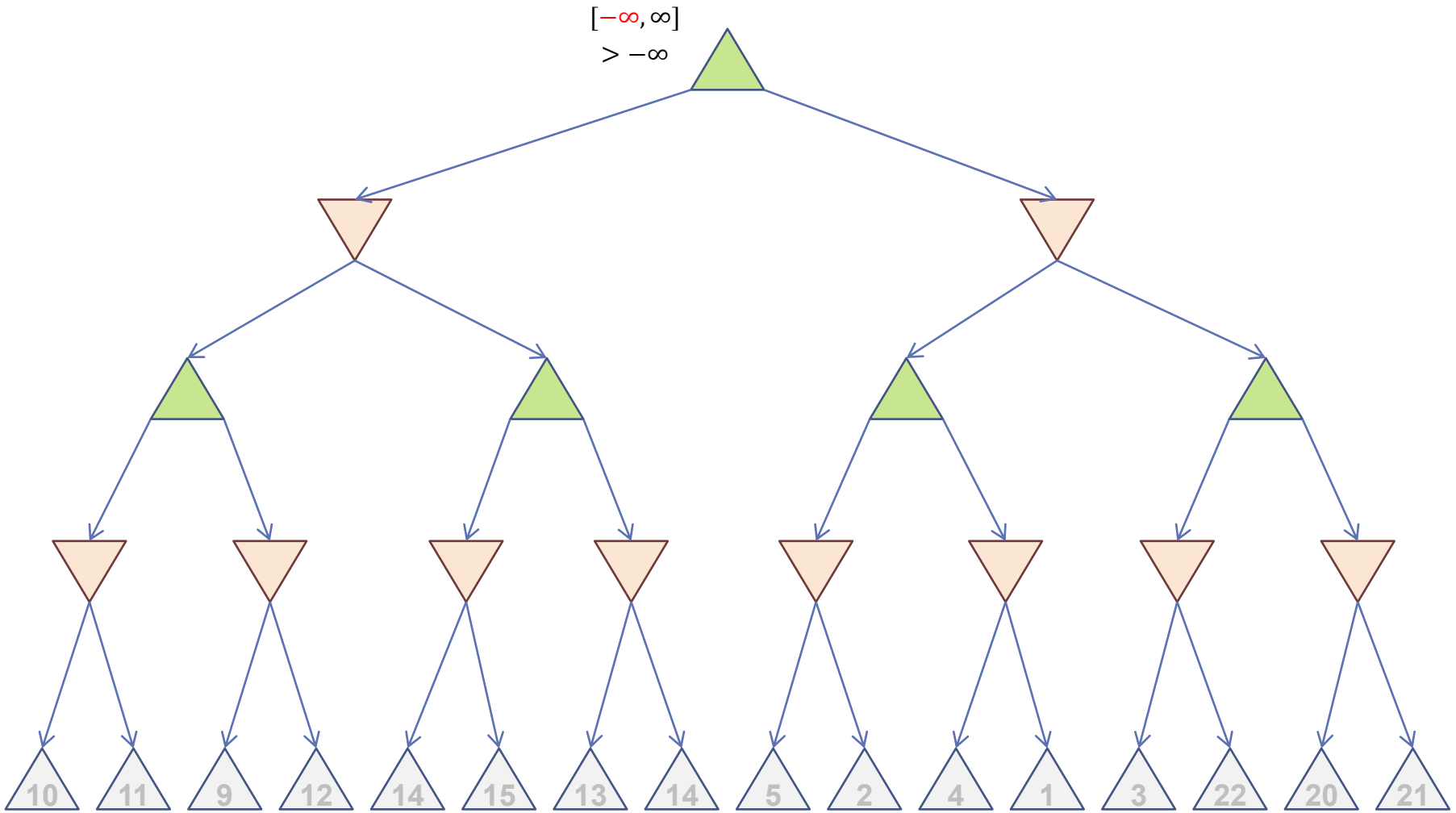

Vir: CSCI 6350 Artificial Intelligence: Minimax and Alpha-Beta Pruning Algorithms

Drugi primer

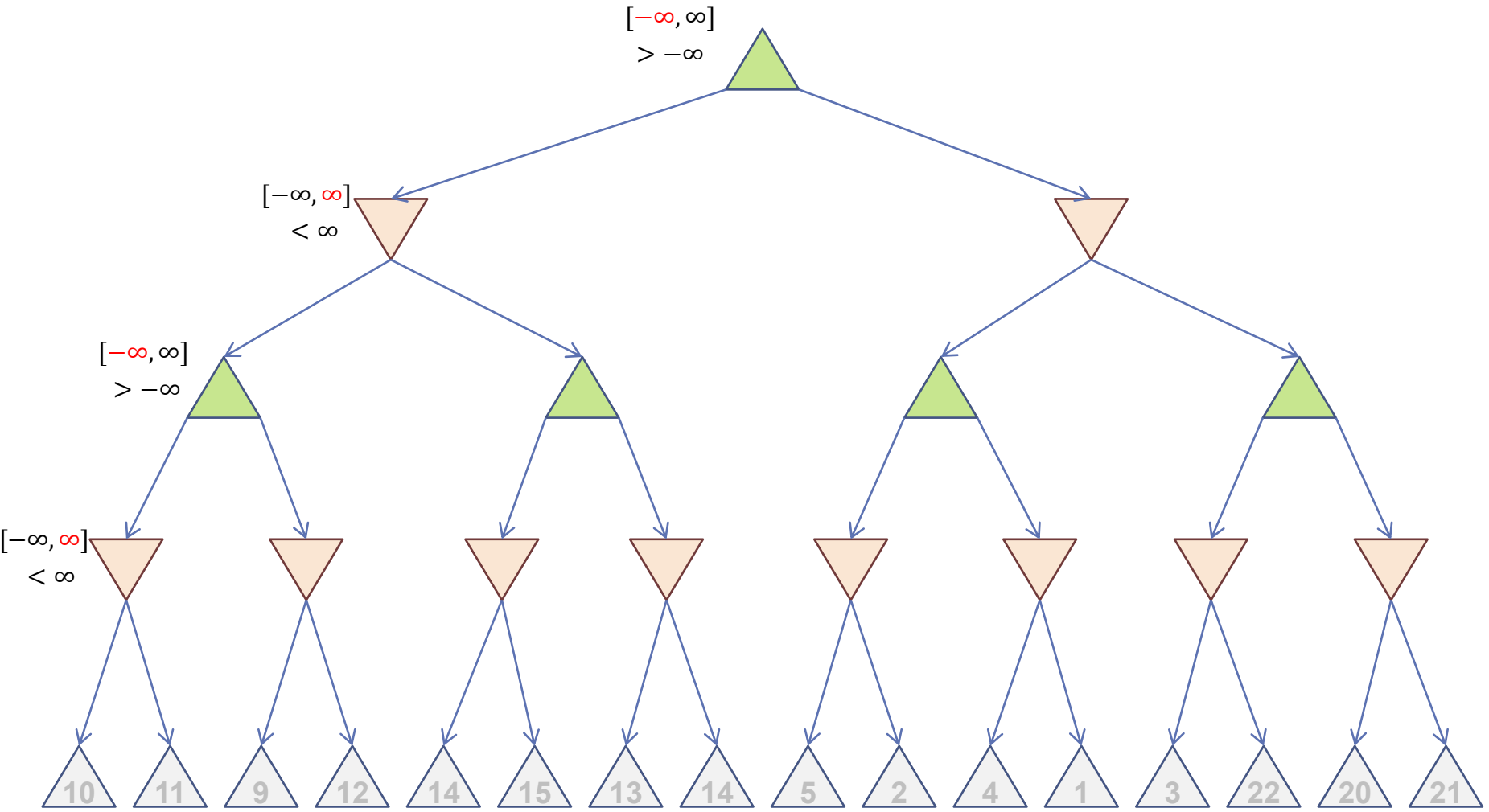

Drugi primer

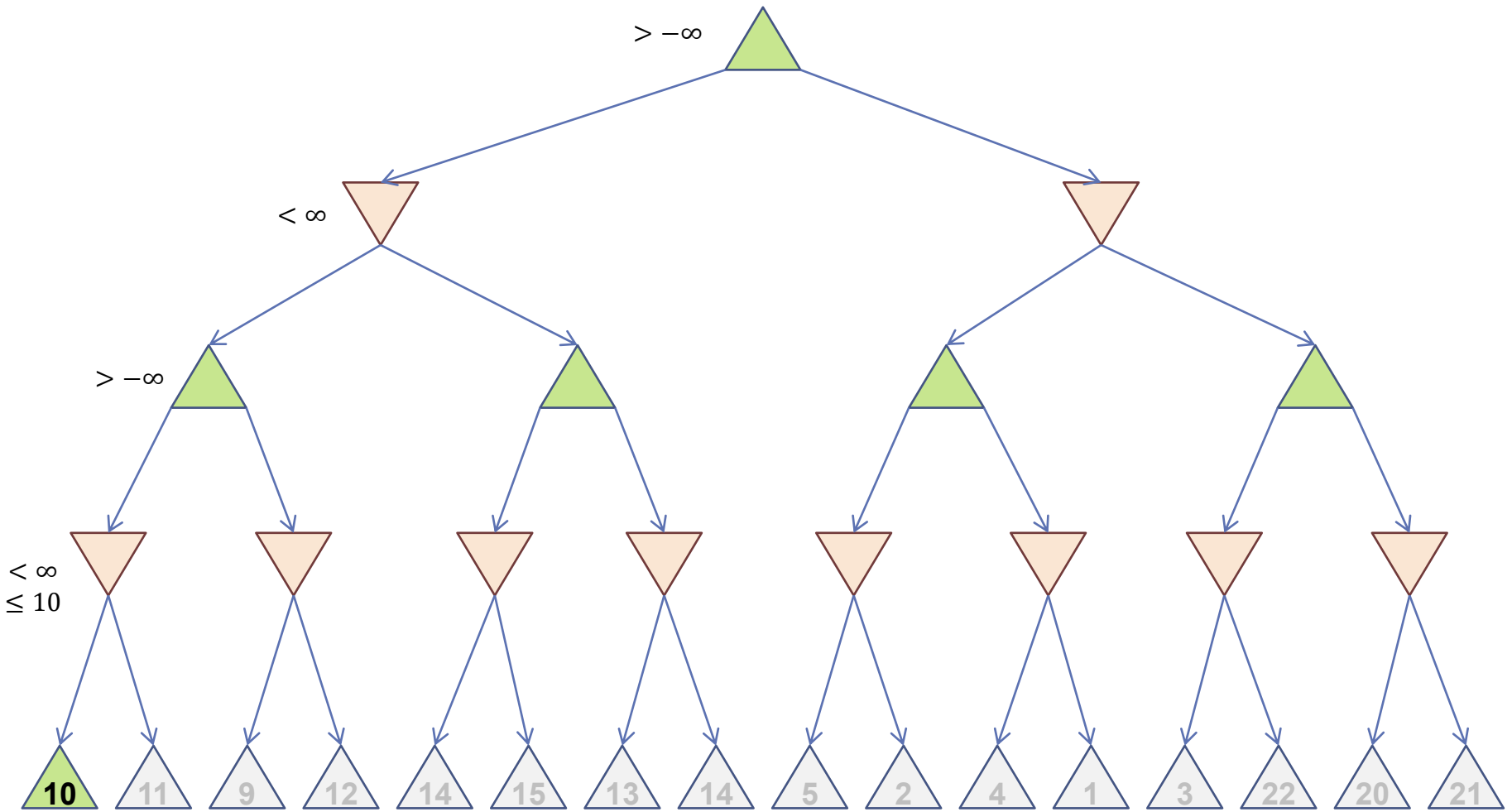

Drugi primer

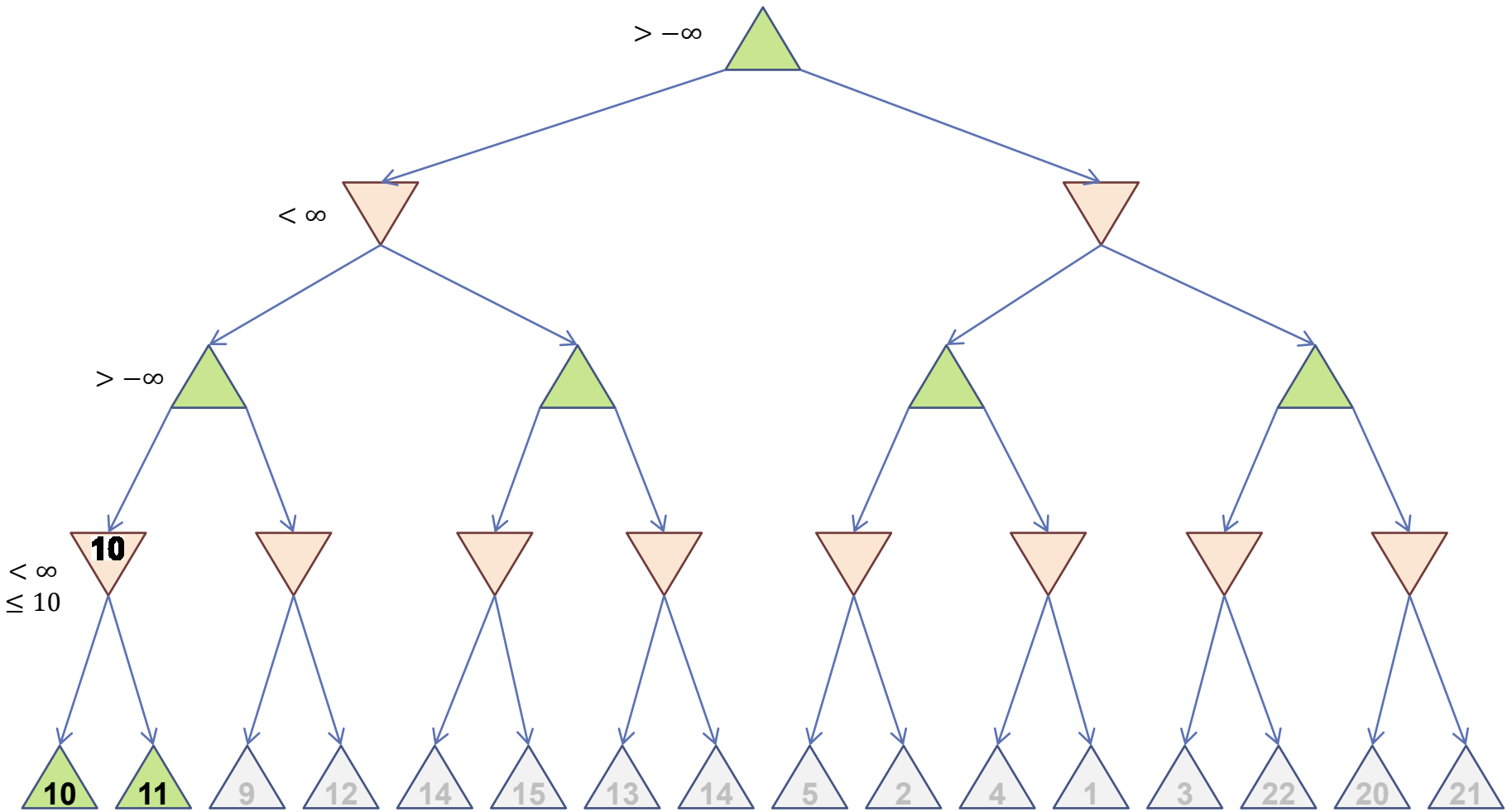

Drugi primer

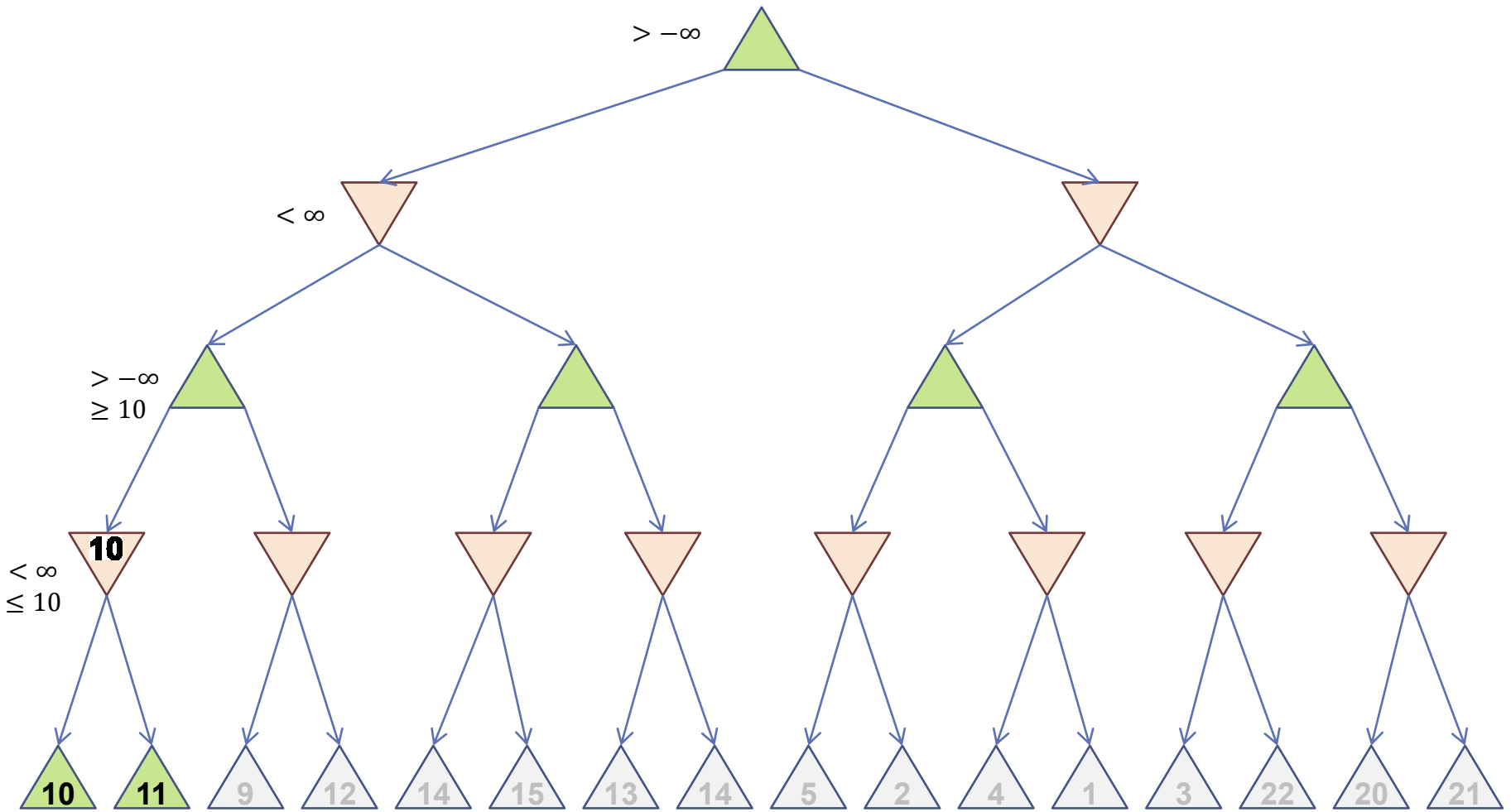

Drugi primer

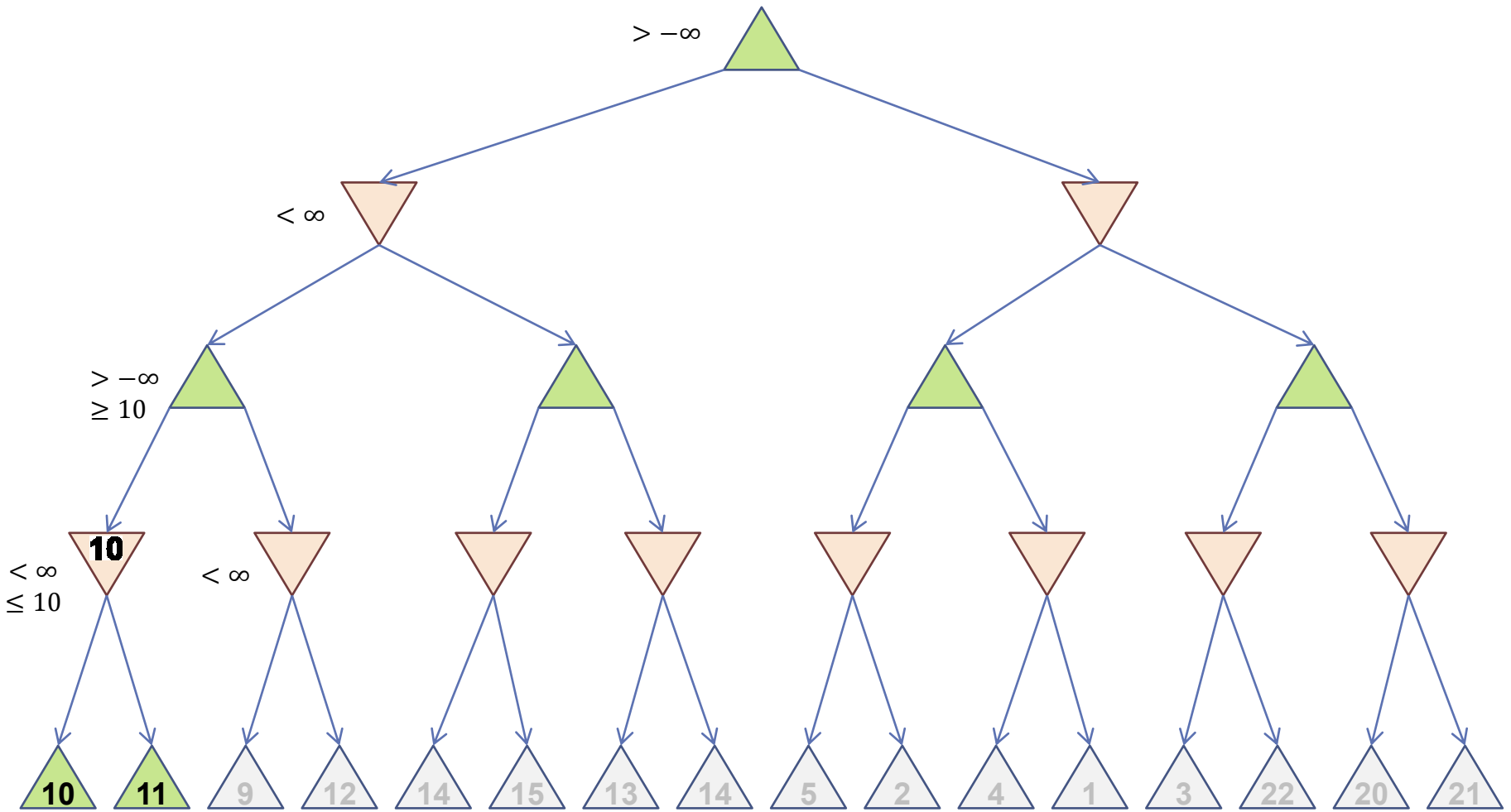

Drugi primer

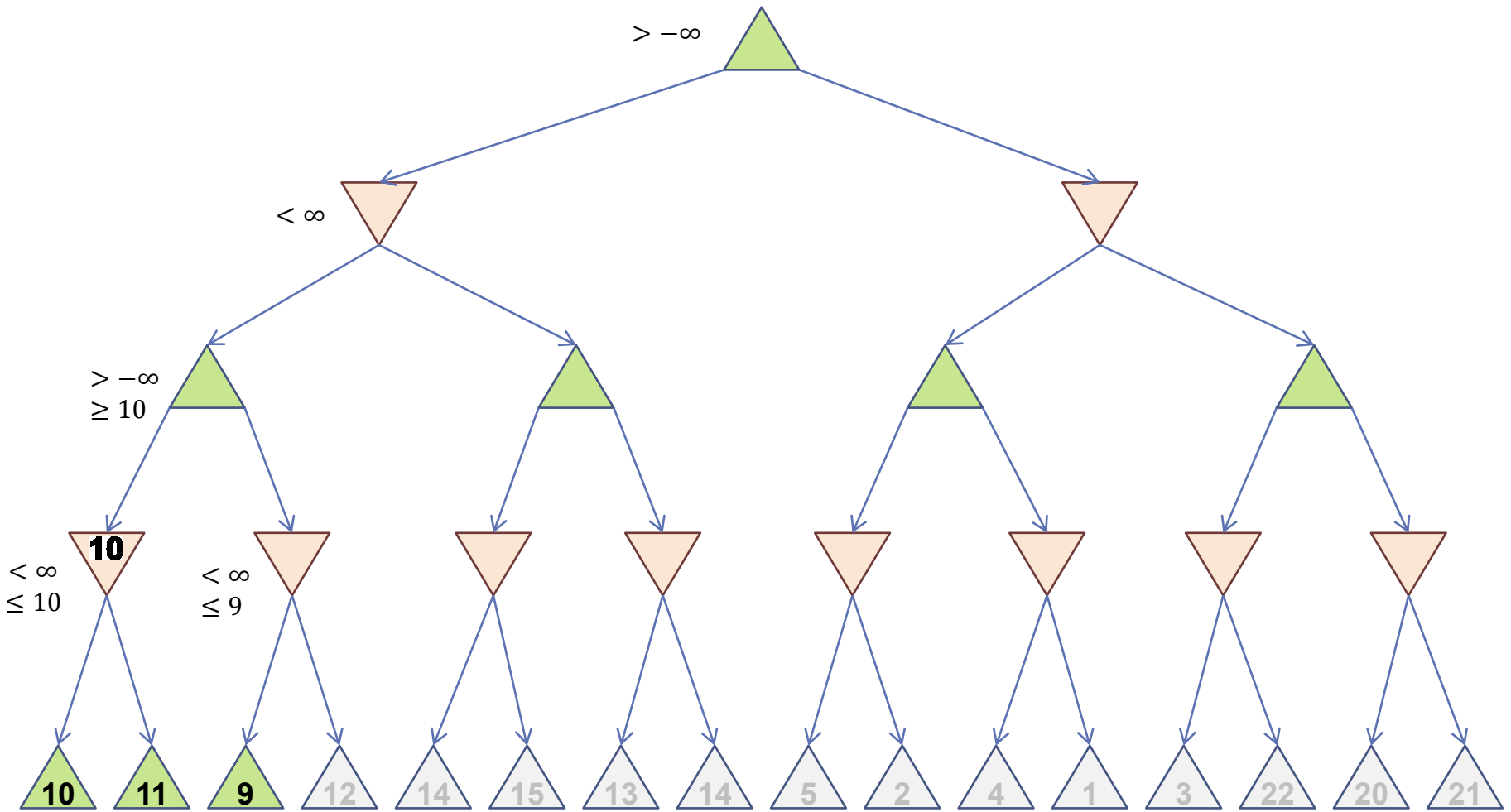

Drugi primer

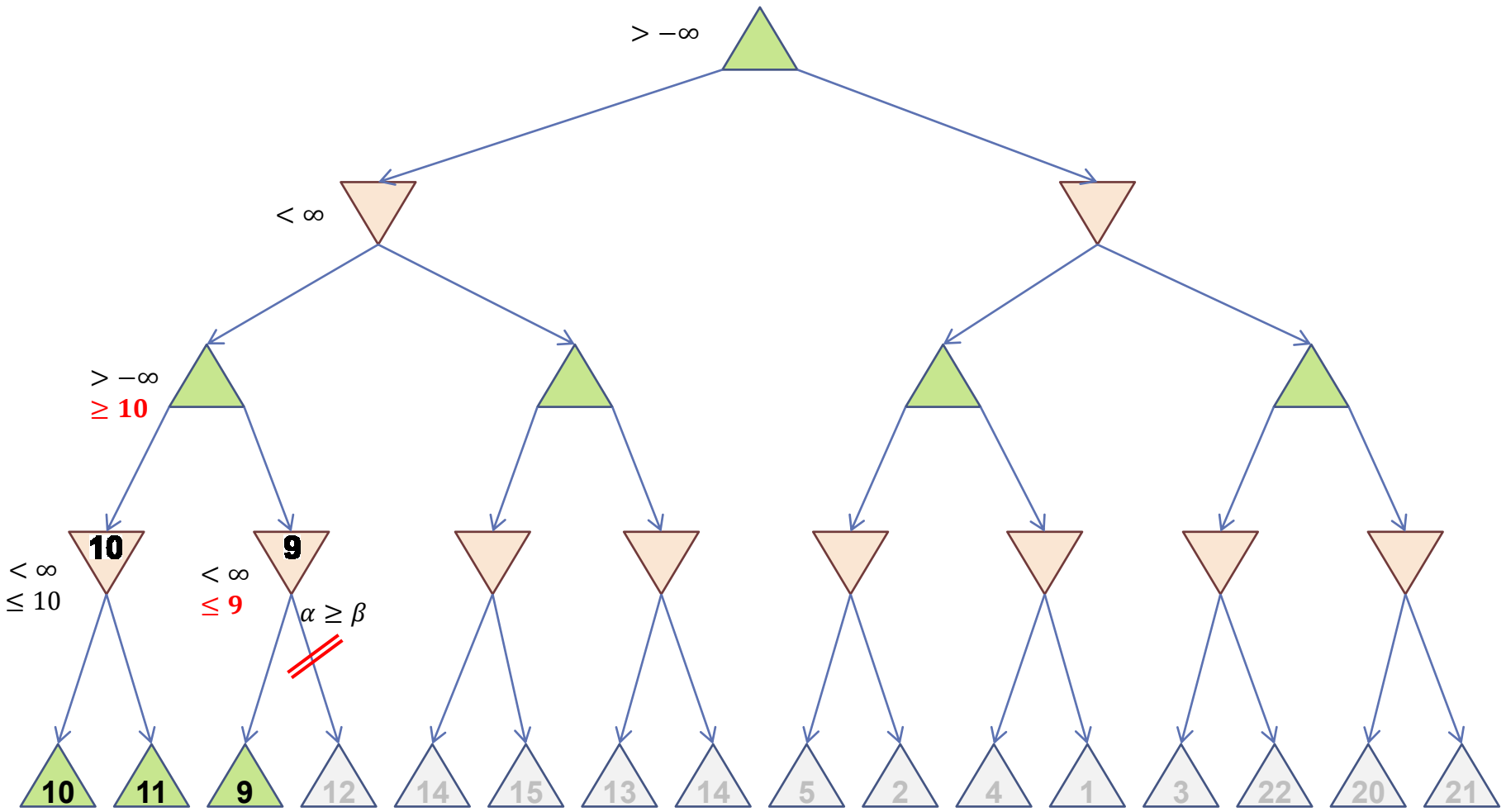

Drugi primer

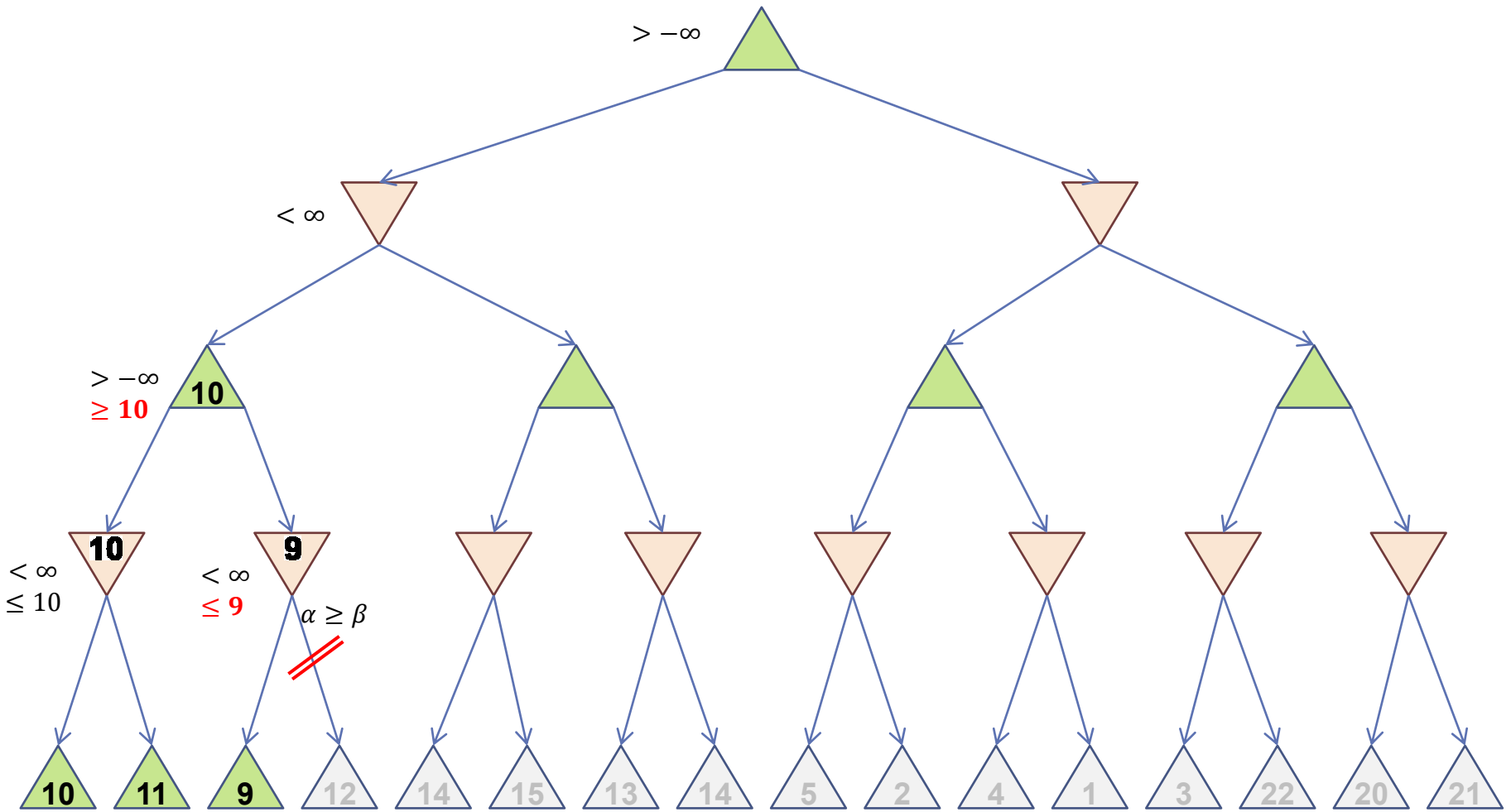

Drugi primer

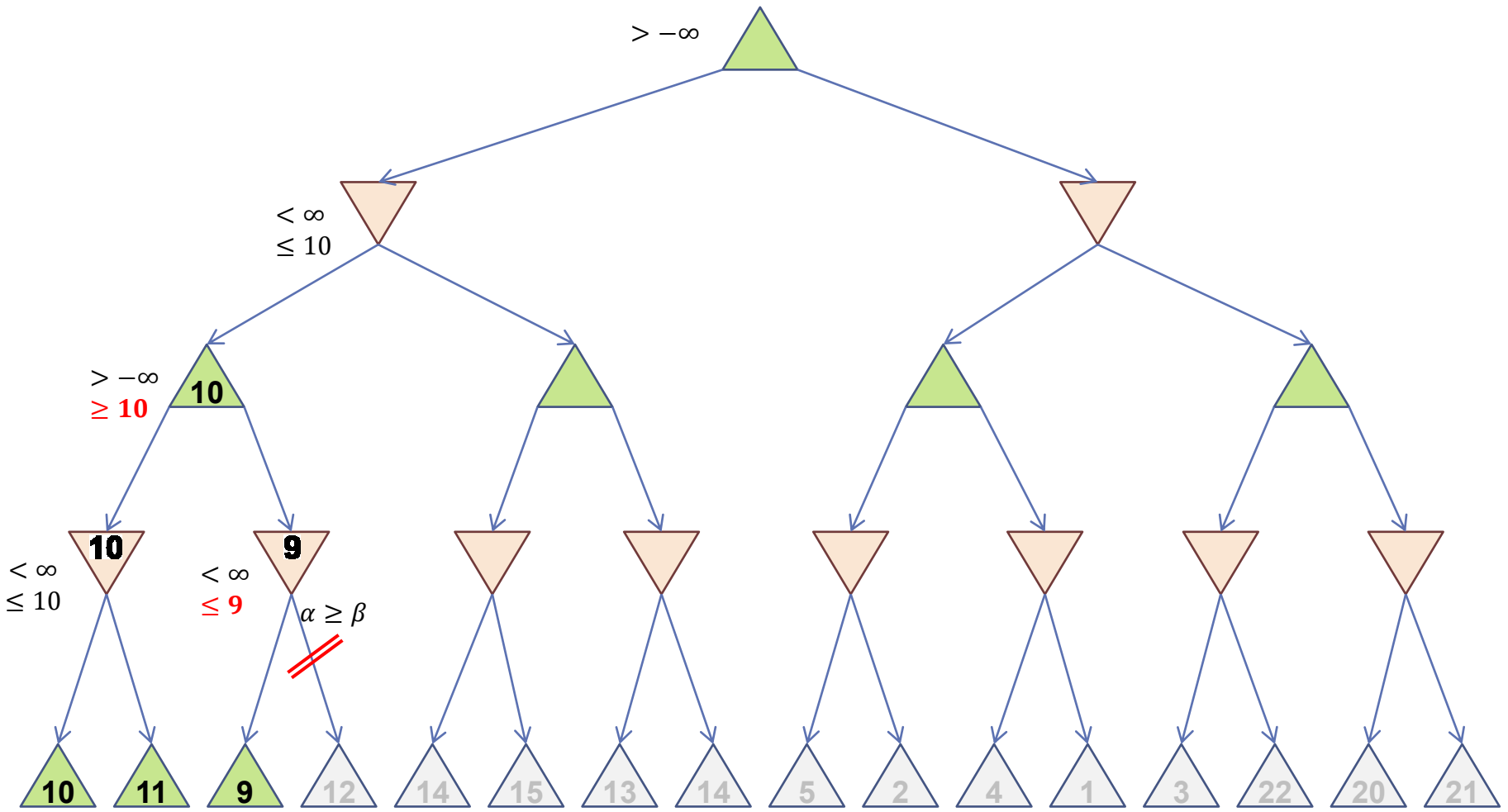

Drugi primer

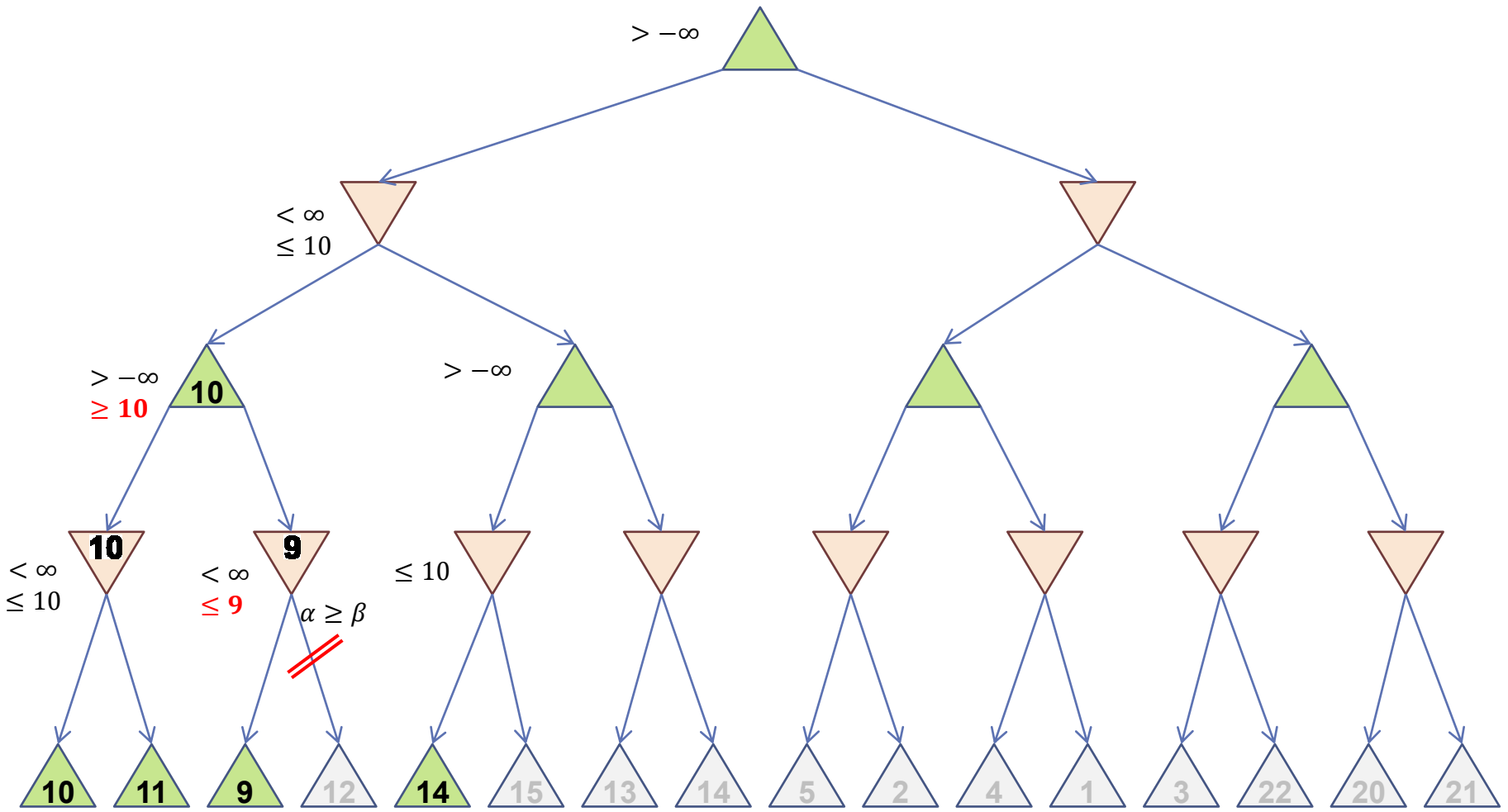

Drugi primer

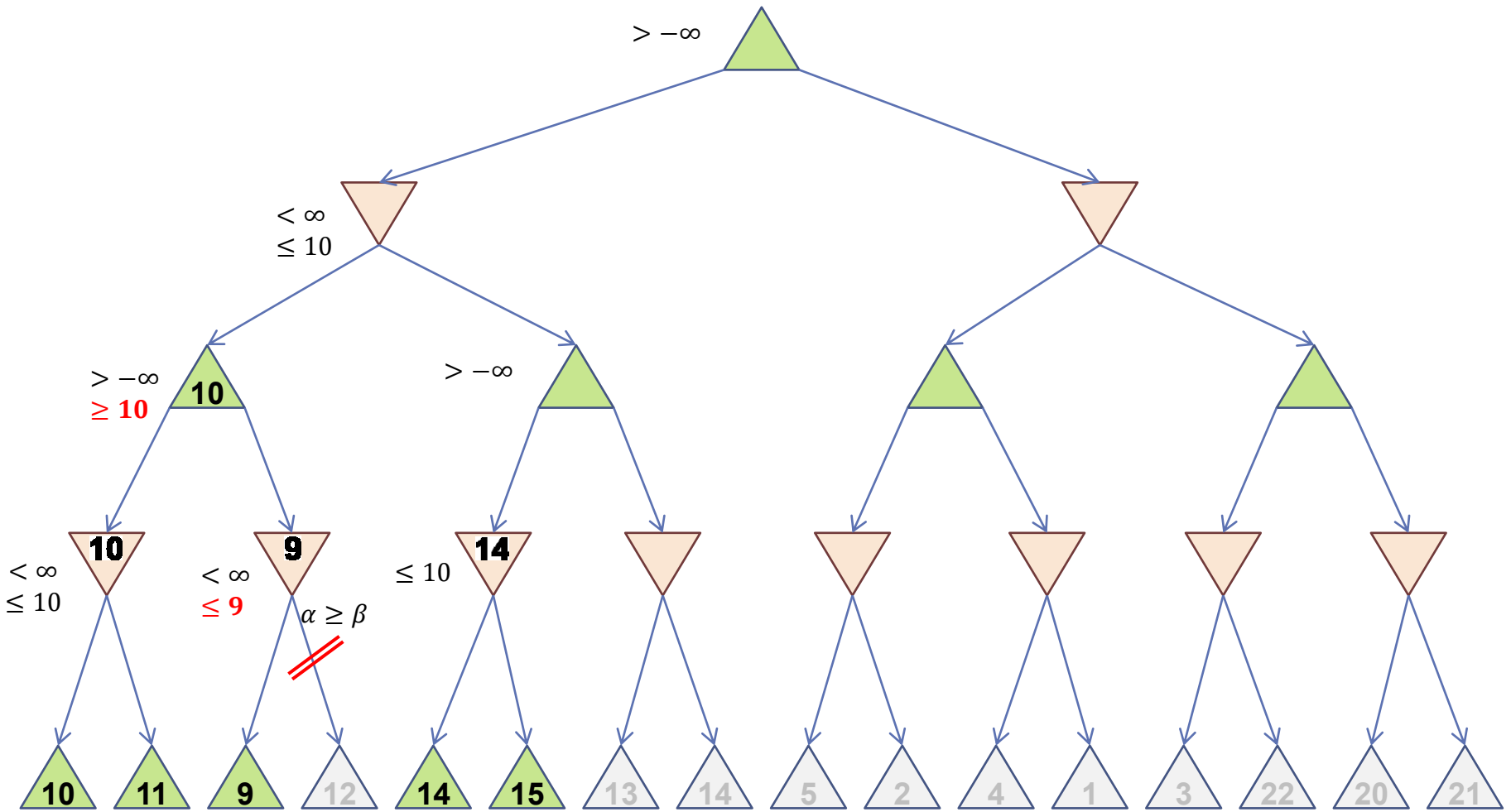

Drugi primer

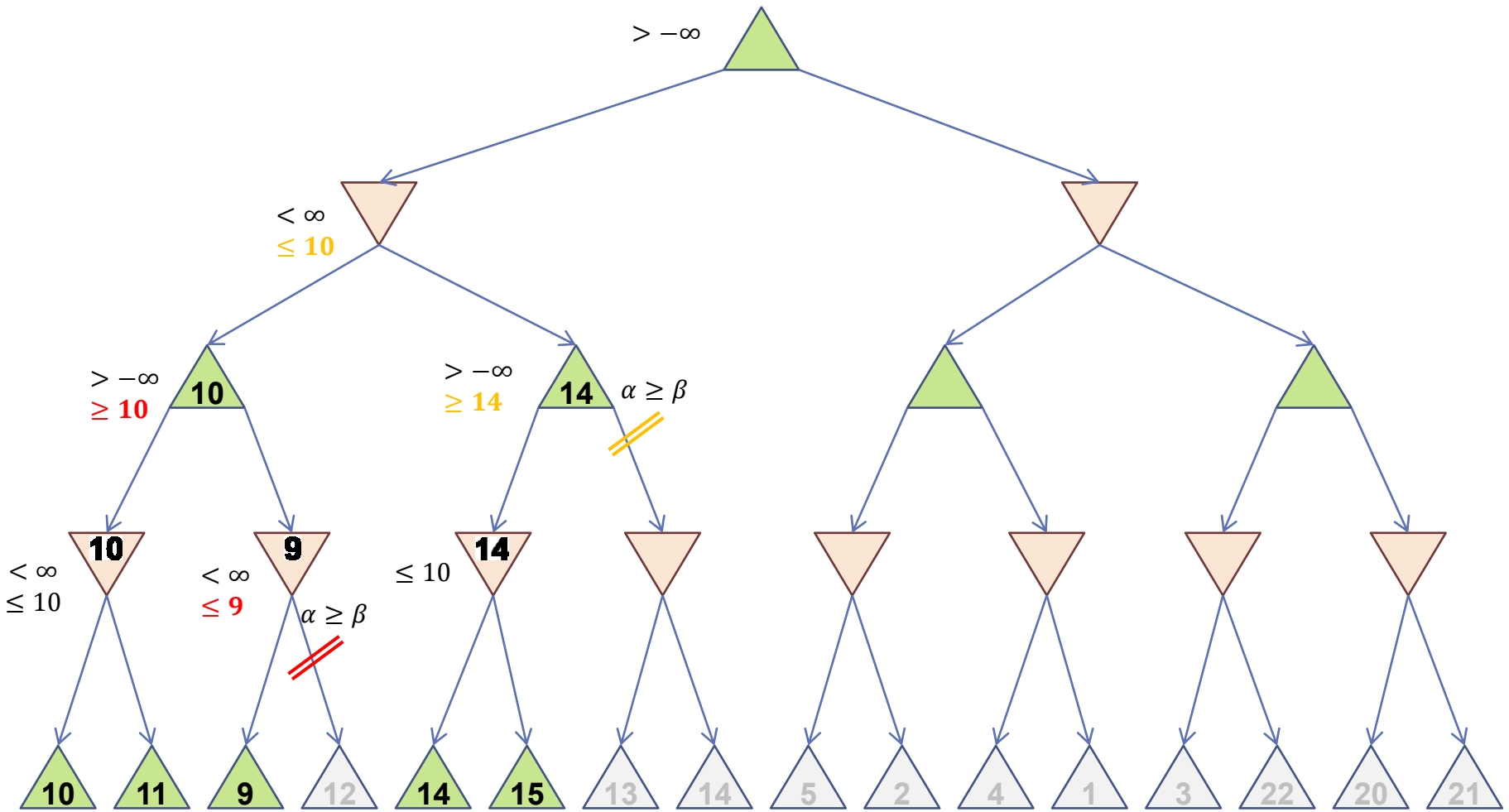

Drugi primer

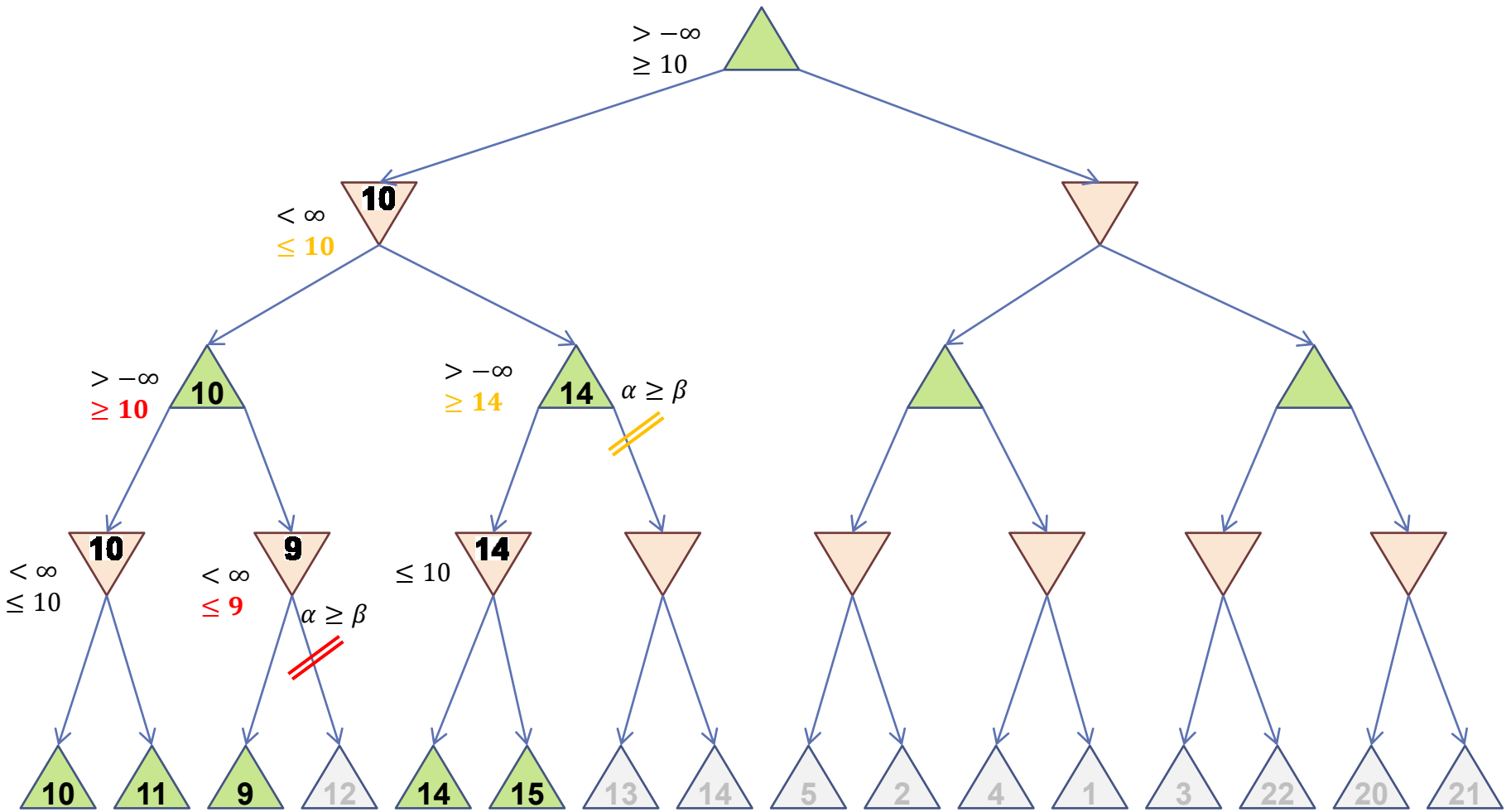

Drugi primer

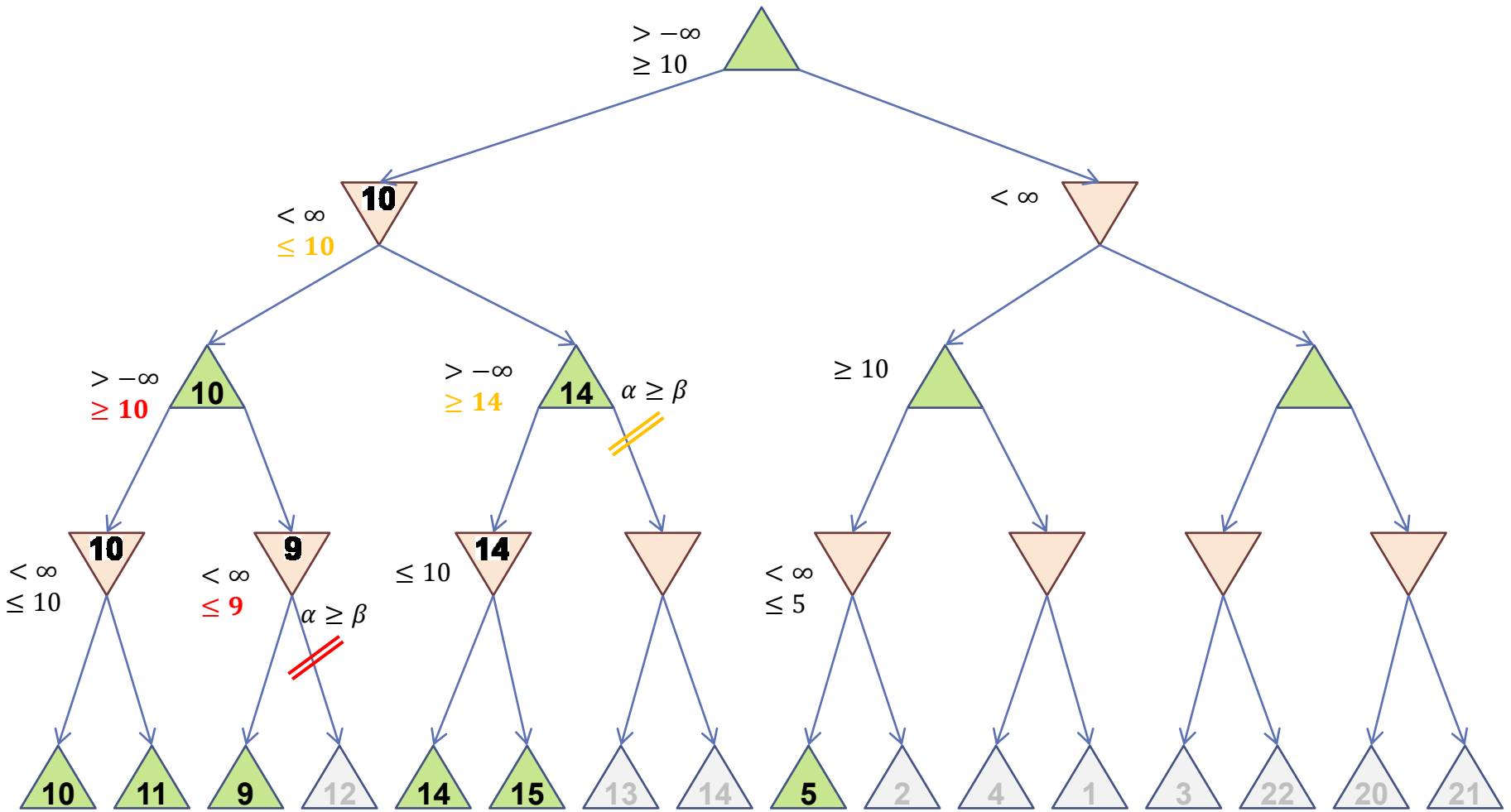

Drugi primer

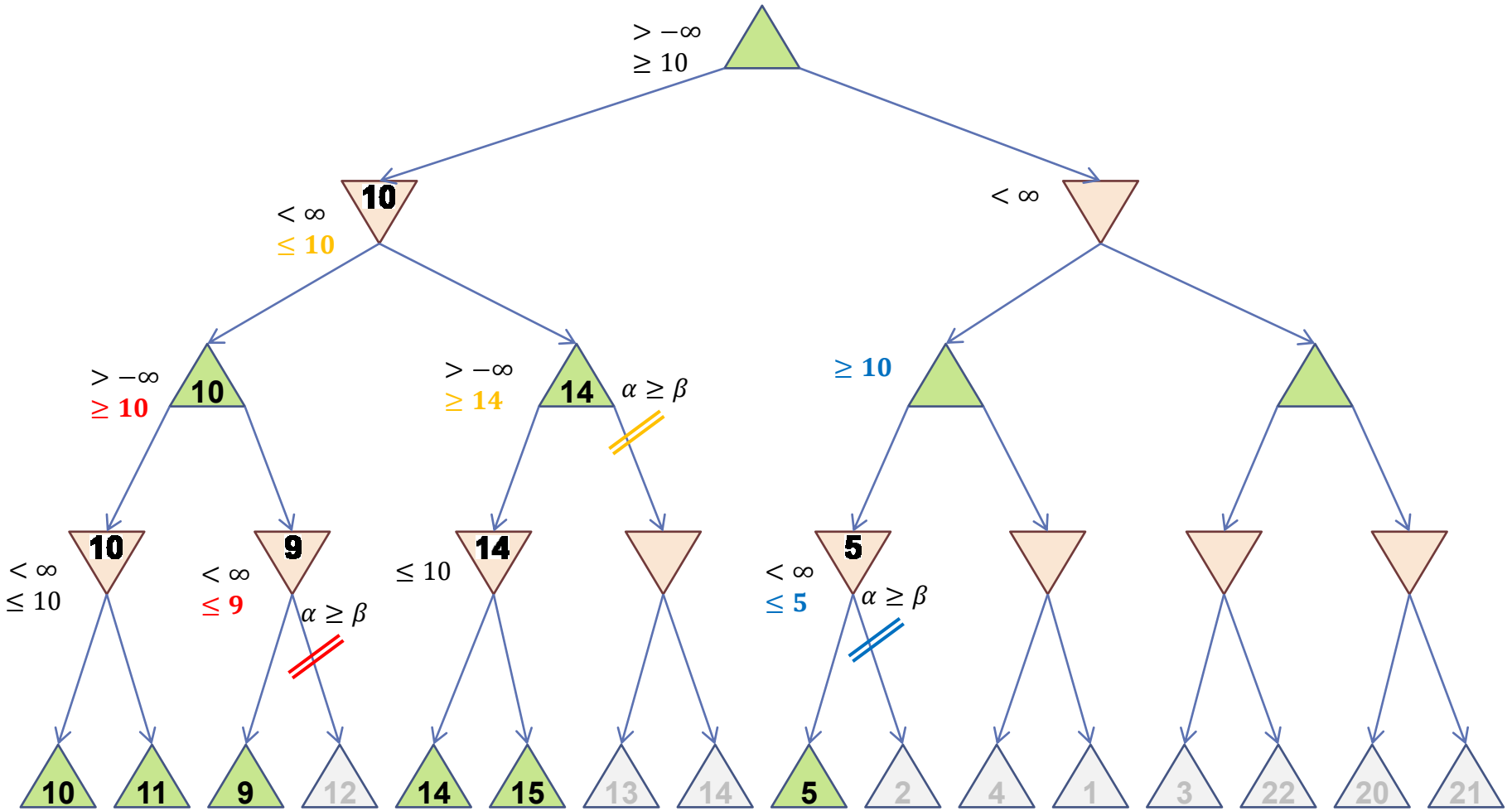

Drugi primer

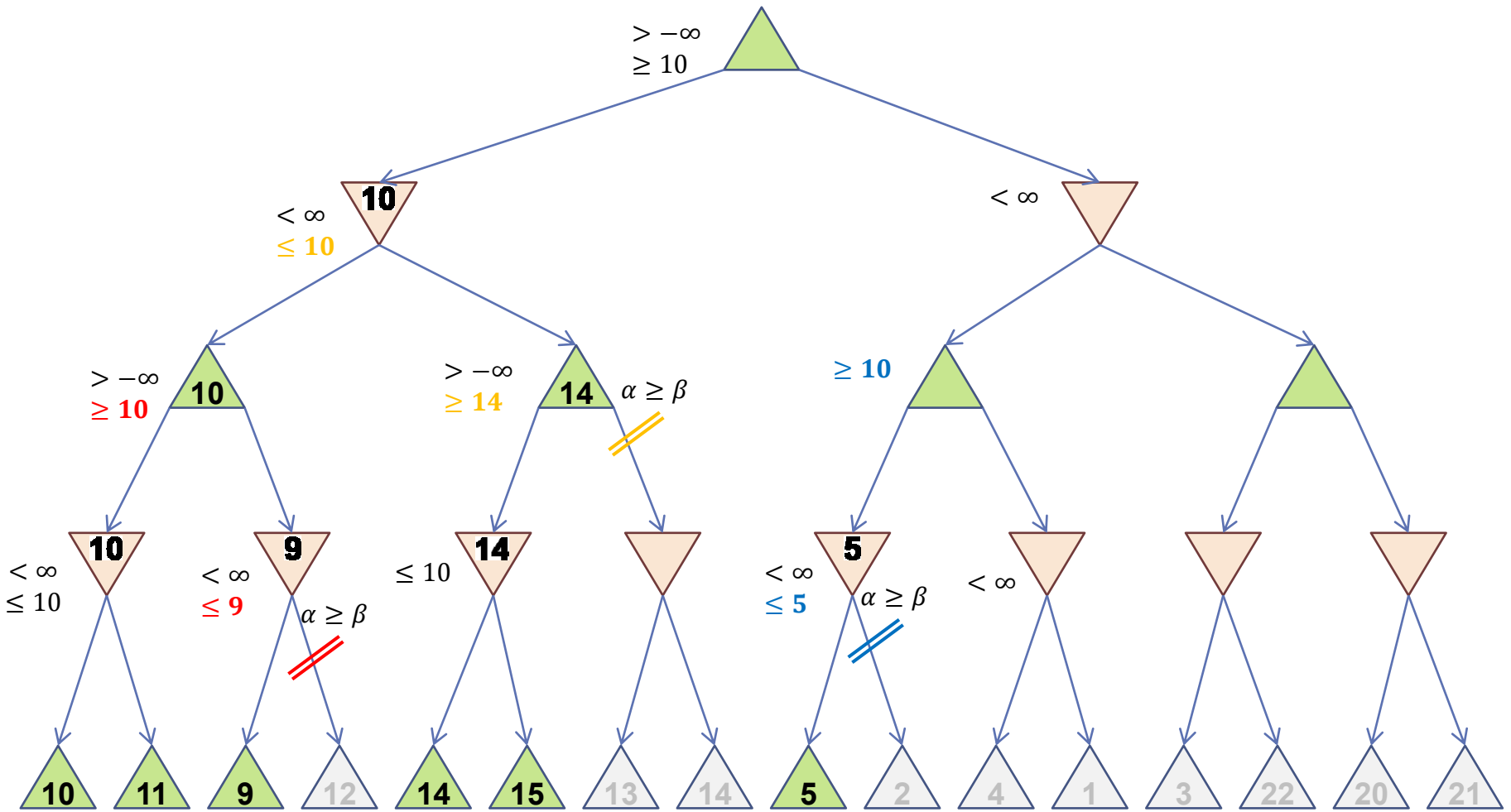

Drugi primer

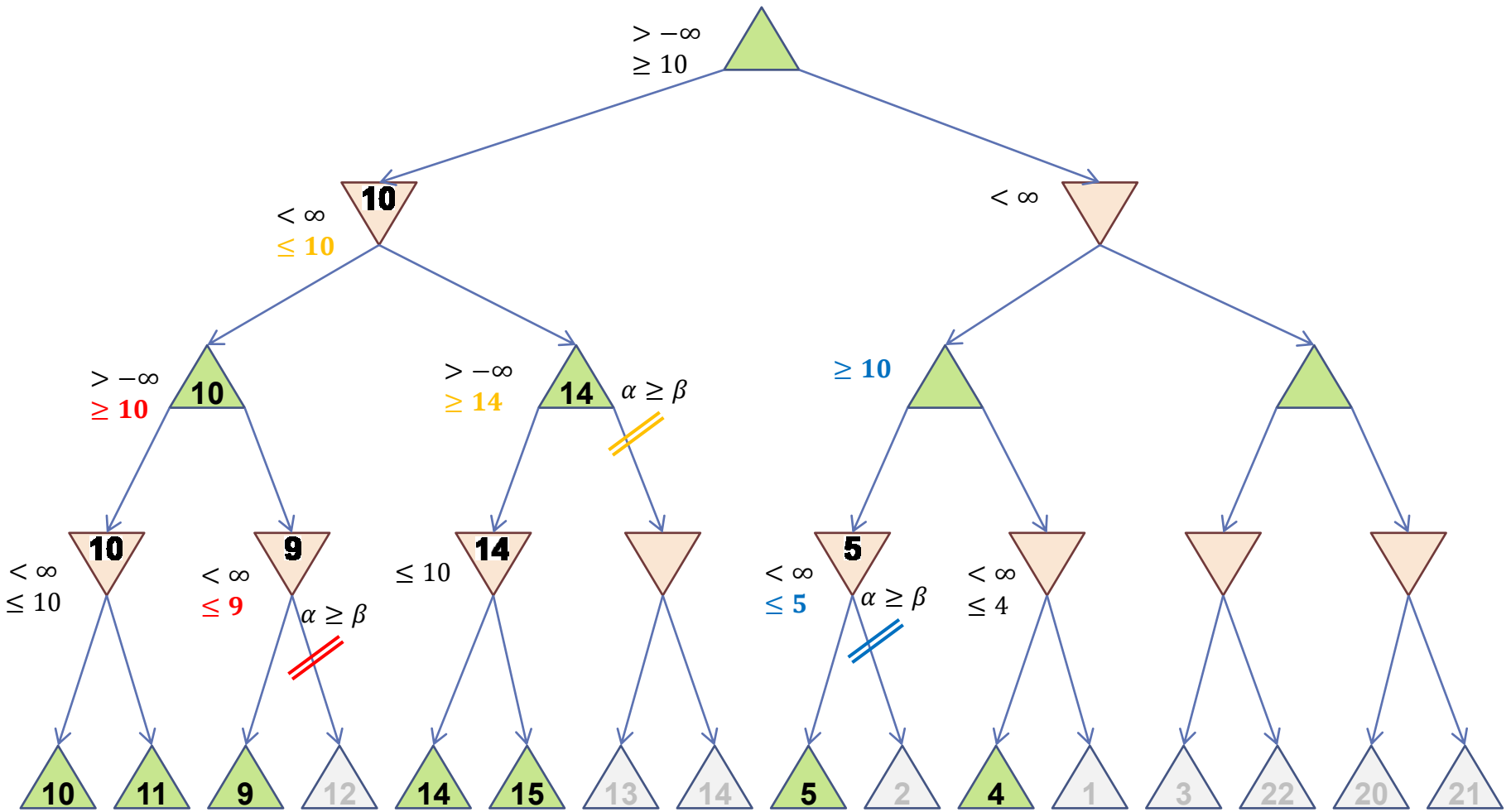

Drugi primer

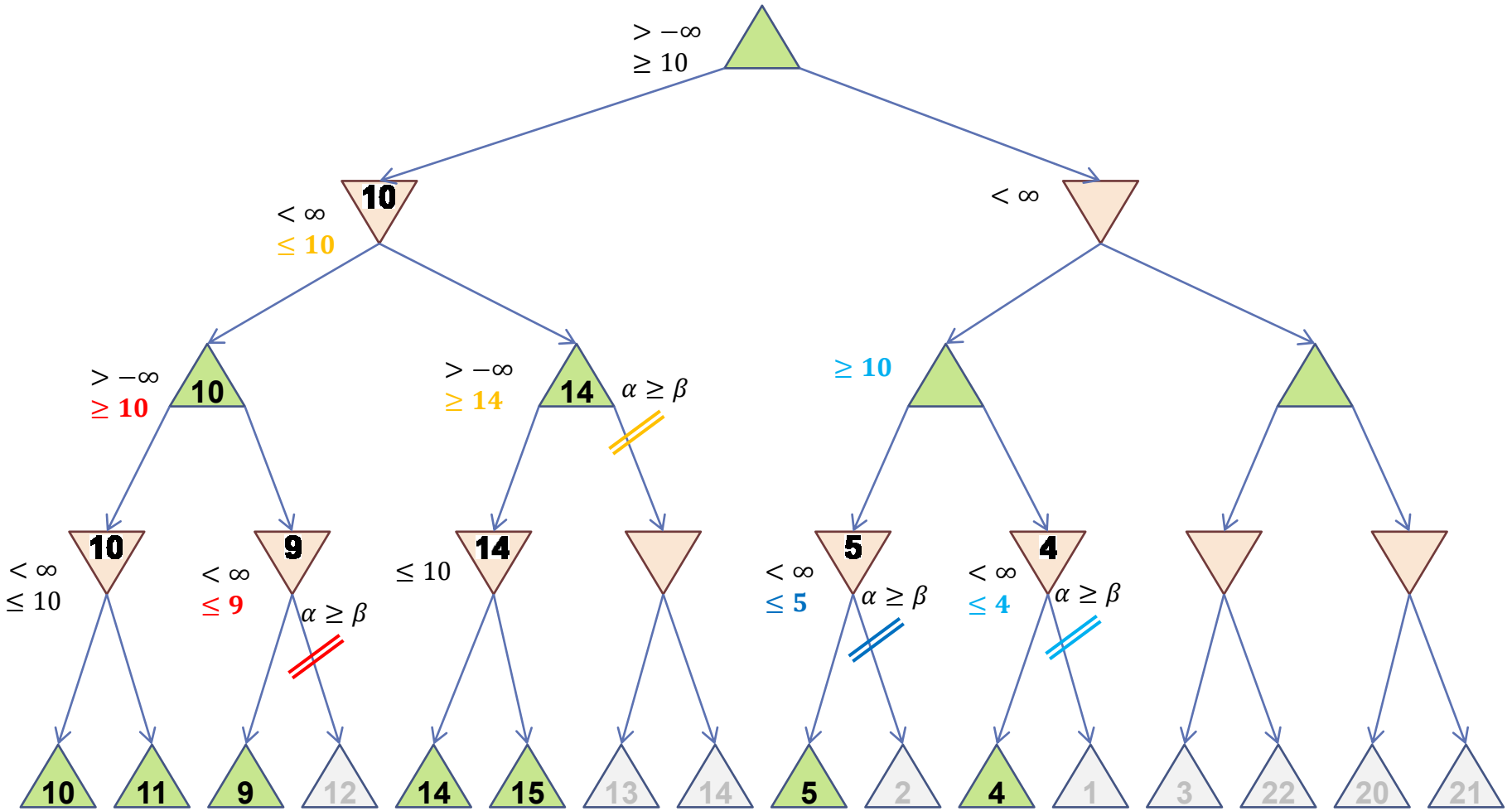

Drugi primer

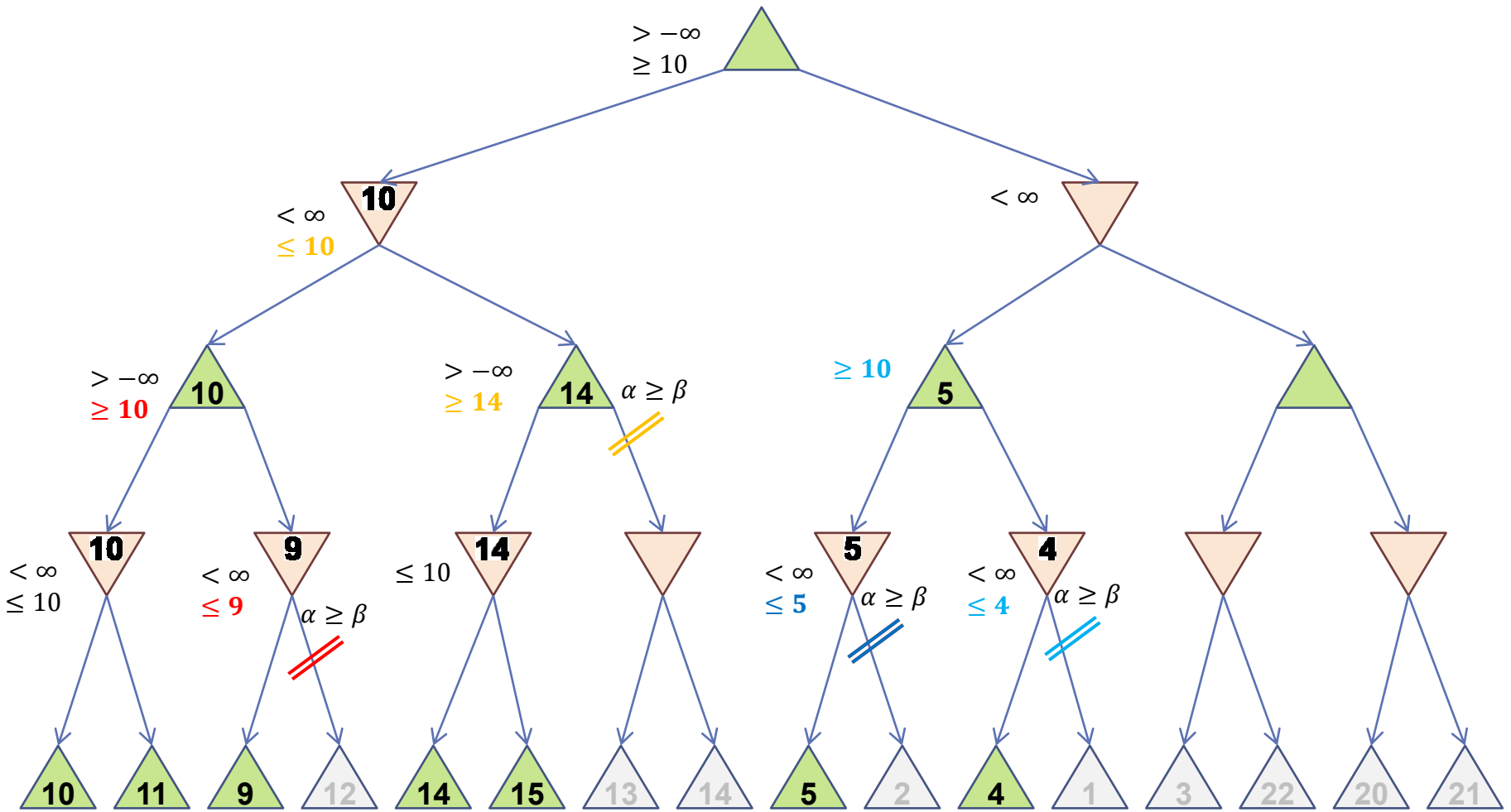

Drugi primer

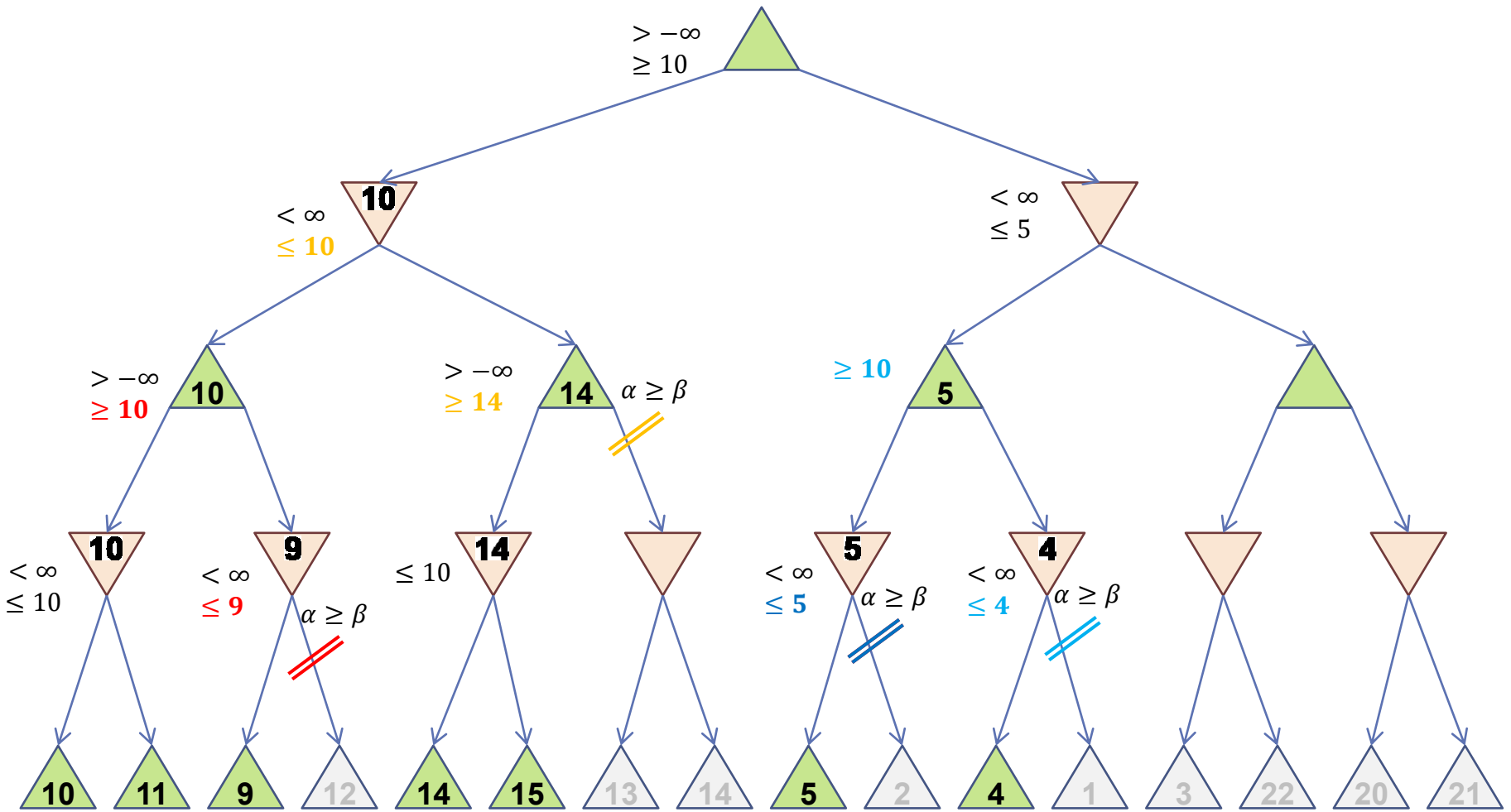

Drugi primer

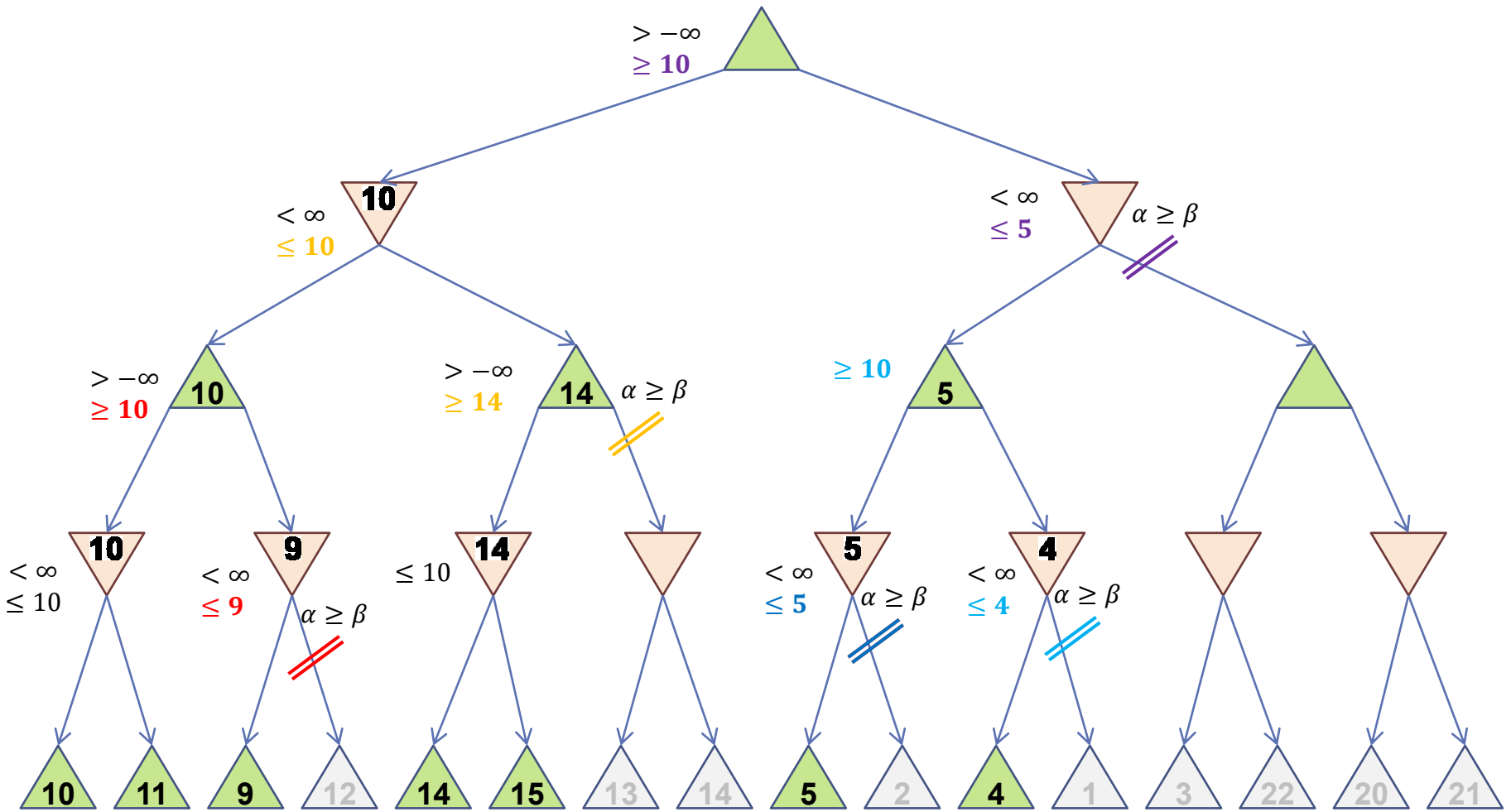

Drugi primer

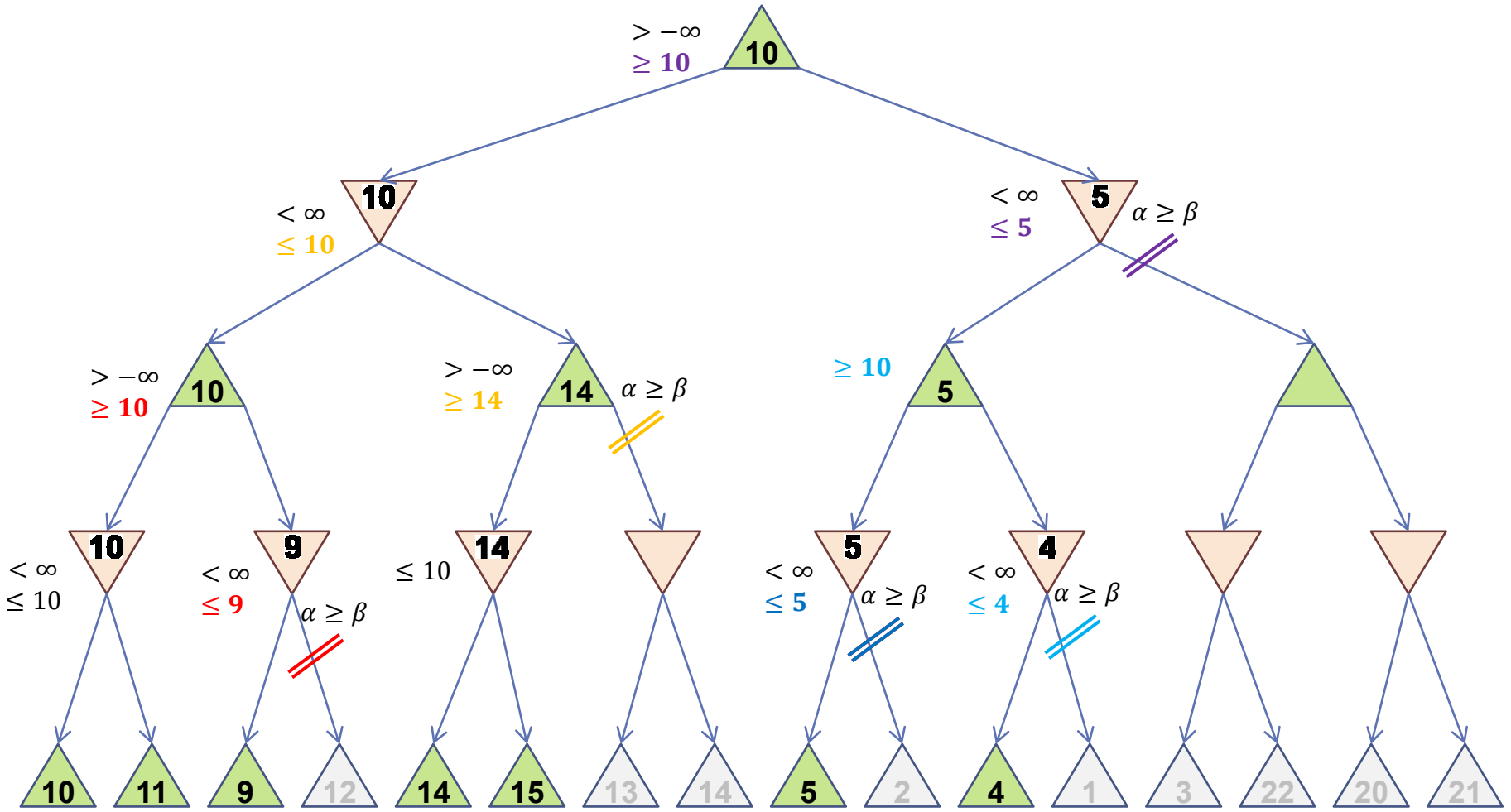

Vir: CSCI 6350 Artificial Intelligence: Minimax and Alpha-Beta Pruning Algorithms

Lastnosti rezanja alfa-beta

- potek algoritma je odvisen od vrstnega reda naslednikov

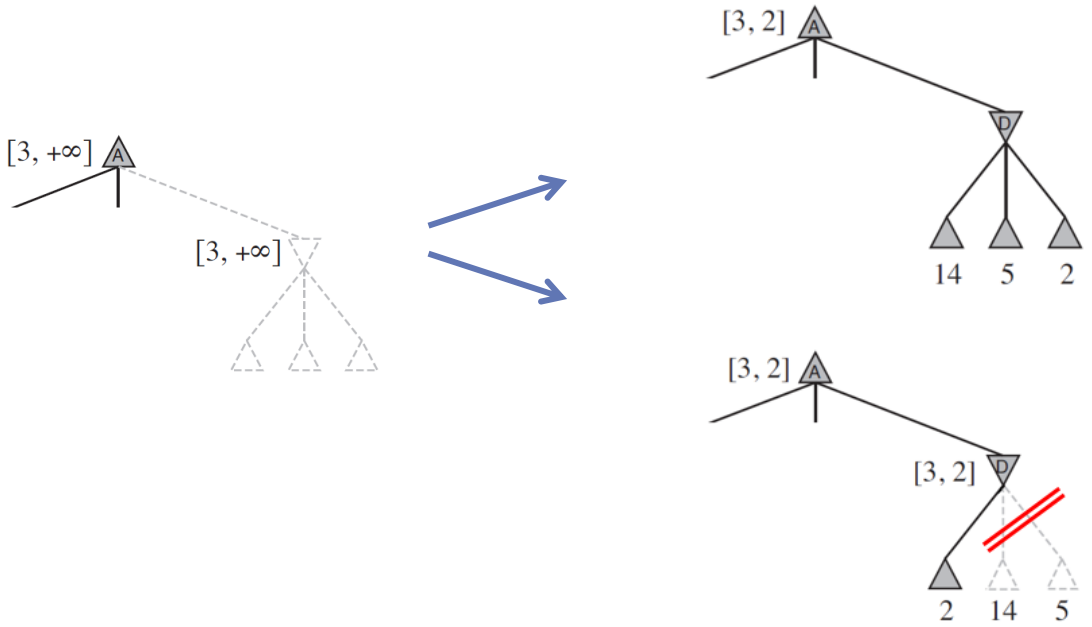

- rezanje alfa-beta zniža časovno zahtevnost algoritma MINIMAX z zahtevnosti z $O(b^m)$ na $O\left(b^{m/2}\right)$
  - šah: faktor vejanja se zniža s 35 na 6
  - v splošnem: možna globina preiskovanja se podvoji
  - uporaba strategij za določanje vrstnega reda preiskovanja naslednikov (uporabi se lahko znanje iz preteklih iger)

Pregled

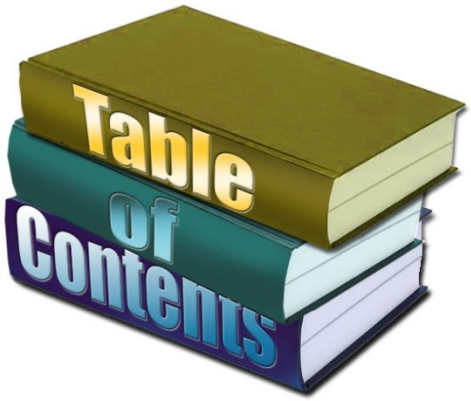

- igranje iger
  - predstavitev problema
  - algoritem *MINIMAX*
  - rezanje alfa-beta

- planiranje
  - planiranje s "klasičnim" preiskovanjem prostora stanj
  - planiranje s sredstvi in cilji
  - planiranje z regresiranjem ciljev

Planiranje

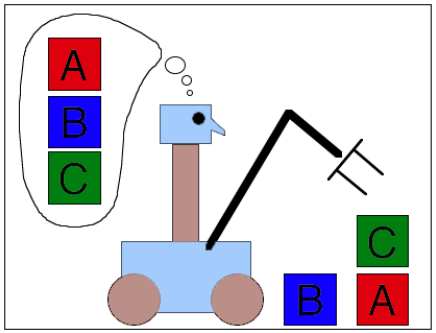

- postopek načrtovanja akcij, ki dosežejo želene cilje
- plan: zaporedje akcij, ki pripelje od začetnega do končnega stanja
- praktična uporaba:
  - logistični problemi, planiranje operacij
  - robotika
  - razporejanje opravil, urniki
- Za **formalni opis problema** planiranja potrebujemo:
  - definicijo **začetnega stanja** in ciljnih stanj
  - definicijo **akcij** (angl. *actions*) z njihovimi predpogoji (angl. *conditions*) in učinki (angl. *effects*)
  - definicijo **omejitev** (angl. *constraints*)
  - predpostavko zaprtega sveta:
    - za vsa dejstva, ki niso omenjena, predpostavimo, da niso resnična
    - akcija nima učinkov, ki niso omenjeni
- za formalizacijo problema planiranja uporabljamo predstavitev s formalnim jezikom:
  - STRIPS: Stanford Research Institute Problem Solver (1971)
  - ADL: Action Description Language (1986)
  - PDDL: Planning Domain Definition Language (1998-2005)

STRIPS / PDDL

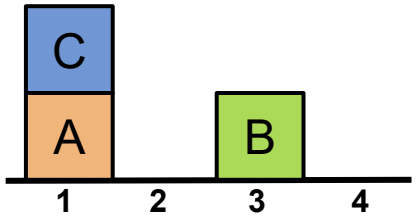

stanje: `[on(c,a), on(a,1), on(b,3), clear(c), clear(2), clear(b), clear(4)]`
cilj: `[on(a,b), on(b,c)]`

akcija (akcijska shema):

`move(Block, From, To)`
predpogoji: `[clear(Block), on(Block,From), clear(To)]`
učinki
add: `[on(Block,To), clear(From)]`
del: `[on(Block,From), clear(To)]`
omejitve: `[block(Block), To≠From, To≠Block, From≠Block]`

atomi (literali, končni objekti)

spremenljivke (z veliko začetnico), so eksistenčno kvantificirane (∃)

učinki akcij in stanja so konjunkcije trditev

Rezultat izvedbe akcije a v stanju s je stanje $s1$:

$$s1 = (s - del(a)) \cup add(a)$$

Kako se predpostavka zaprtega sveta odraža na zapisu stanja in akcij?

STRIPS / PDDL

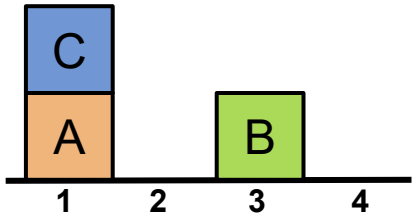

PDDL uporablja sorodno (alternativno) sintakso:

- dovoljuje negacije učinkov
- spremenljivke z malimi črkami, atomi z velikimi (ravno obratno)
- imena akcij z velikimi črkami

STRIPS:

```
move(Block, From, To)
predpogoji:      [clear(Block), on(Block,From), clear(To)]
učinki-add       [on(Block,To), clear(From)]
učinki-del:      [on(Block,From), clear(To)]
omejitve:        [block(Block), To≠From, To≠Block, From≠Block]
```

PDDL:

```
Action(Move(block, from, to),
     PRECOND: Clear(block) ∧ On(block, from) ∧ Clear(to)
     EFFECT: On(block,to) ∧ Clear(from) ∧ ¬On(block,from) ∧ ¬clear(to))
```

Primer 1: Svet kock

Plan: zaporedje akcij, ki pripelje od začetnega do končnega stanja

Možna rešitev:

```
plan = [move(b,3,2), move(c,a,3), move(b,2,c), move(a,1,b)]
```

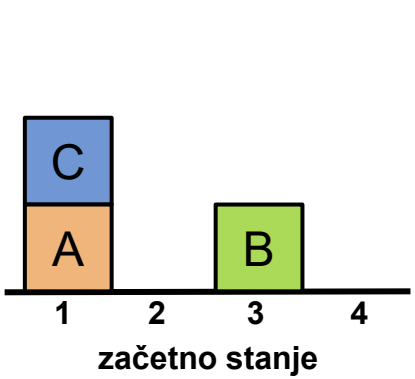

začetno stanje

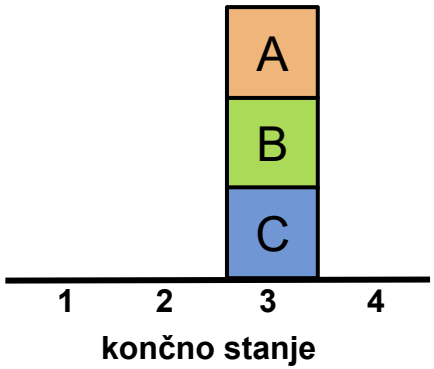

končno stanje

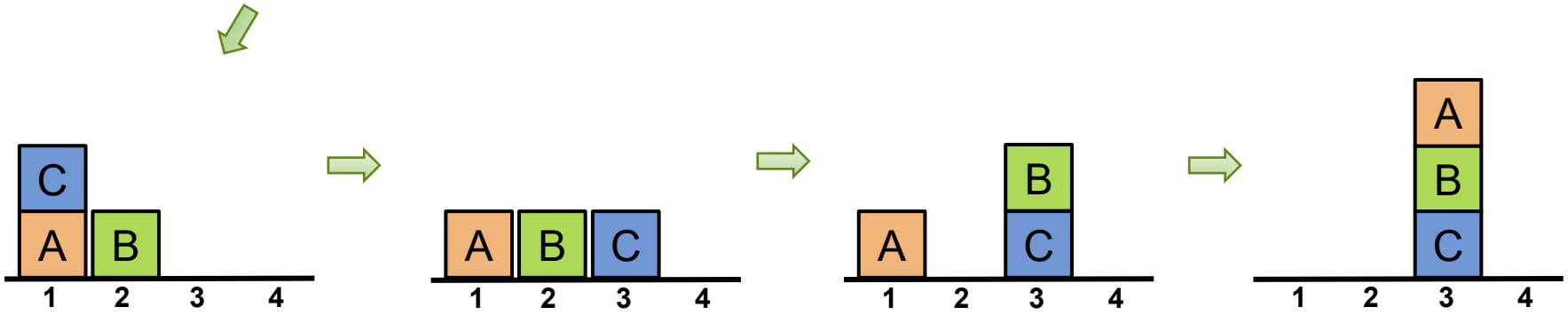

Primer 2: menjava pnevmatike (PDDL)

Init(Tire(Flat) ∧ Tire(Spare) ∧ At(Flat, Axle) ∧ At(Spare, Trunk))

Goal(At(Spare, Axle))

Action(Remove(obj, loc),
    PRECOND: At(obj, loc)
    EFFECT: ¬At(obj, loc) ∧ At(obj, Ground))

Action(PutOn(t, Axle),
    PRECOND: Tire(t) ∧ At(t, Ground) ∧ ¬At(Flat, Axle) ∧ ¬At(Spare, Axle)
    EFFECT: ¬At(t, Ground) ∧ At(t, Axle))

Action(LeaveOvernight,
    PRECOND:
    EFFECT: ¬At(Spare, Ground) ∧ ¬At(Spare, Axle) ∧ ¬At(Spare,Trunk)
    ∧ ¬At(Flat, Ground) ∧ ¬At(Flat, Axle) ∧ ¬At(Flat, Trunk))

- Možna rešitev?
- Kako se akcije odražajo na zaporednih spremembah stanja?

Preiskovanje prostora stanj

- uporaba neinformiranih, informiranih ali lokalnih preiskovalnih algoritmov
- iskanje v smeri od začetnega k ciljnemu stanju lahko razvija vozlišča z uporabo akcij, ki niso relevantne
- kombinatorična eksplozija prostora stanj

- primeri:
  - možni premiki kock iz začetnega stanja
  - akcija: `buy(Isbn)`
    začetno stanje: `[]`,
    predpogoji: `[]`,
    učinki: `add [own(Isbn)]`,
    cilj: `[own(1234567890)]`

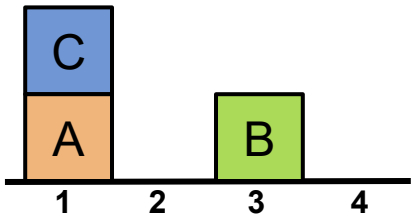

- rešitve:
  - dobra hevristična ocena
  - drugačen pristop k preiskovanju

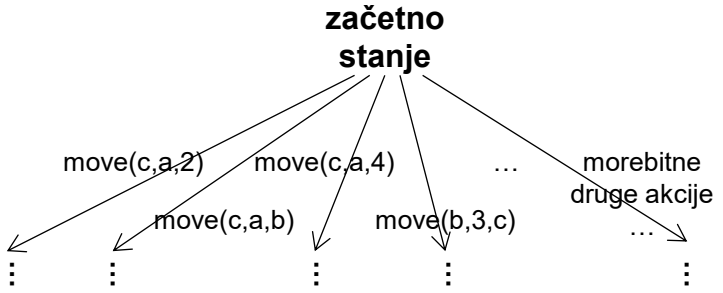

Planiranje s sredstvi in cilji

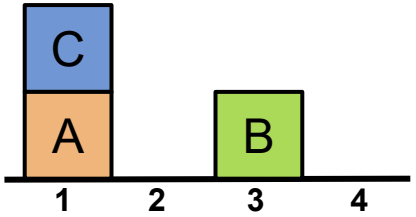

- primer iz sveta kock
  stanje: `[on(c,a), on(a,1), on(b,3), clear(c), clear(2), clear(b), clear(4)]`
  cilj: `[on(a,b),on(b,c)]`

- način reševanja:
  1. izberi **nerešen cilj**
  2. izberi **akcijo**, ki lahko vzpostavi ta cilj
  3. ker ima akcija **predpogoje**, omogoči akcijo z izvedbo predpogojev
  4. **izvedi akcijo**
  5. vrni se v korak 1

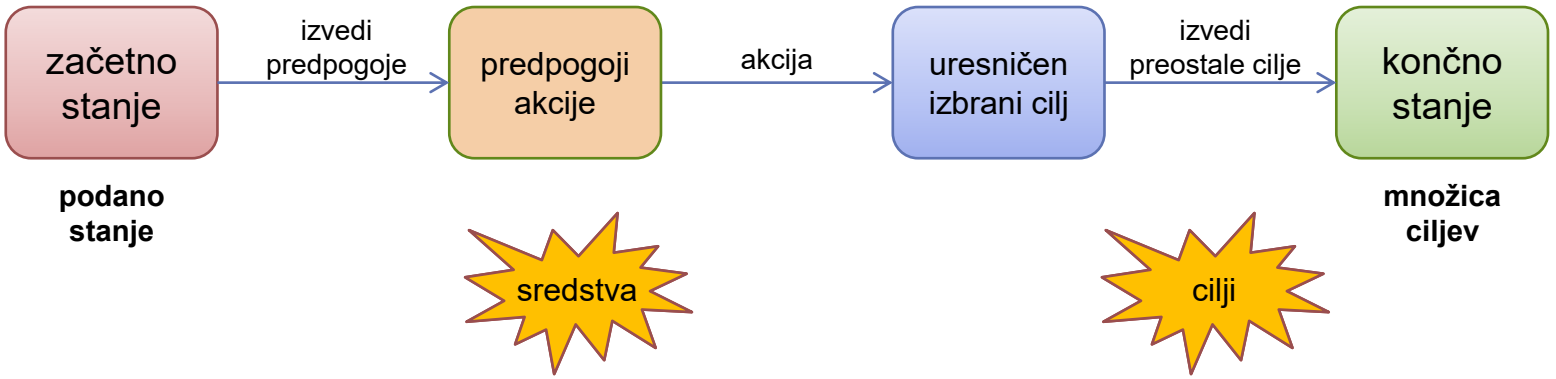

Planiranje s sredstvi in cilji

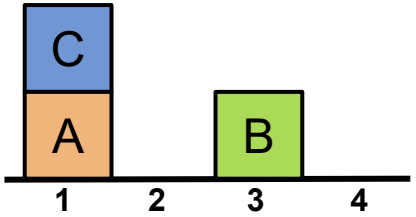

- primer iz sveta kock

  stanje: `[on(c,a), on(a,1), on(b,3), clear(c), clear(2), clear(b), clear(4)]`

  cilj: `[on(a,b),on(b,c)]`

- rešitev plana pri preiskovanju v globino:

```
move(c,a,2)   % izpolnjujemo on(a,b), ki potrebuje clear(a)
move(a,1,b)   % izpolnimo cilj on(a,b)
move(a,b,1)   % izpolnjujemo on(b,c), ki potrebuje clear(b), pokvarimo on(a,b)
move(b,3,c)   % izpolnimo cilj on(b,c)
move(a,1,b)   % ponovno izpolnimo cilj on(a,b)
<plan zaključen, vsi cilji izpolnjeni>
```

- pomembne podrobnosti:
  - strategija preiskovanja (v globino, širino, iterativno poglabljanje)
    - ali bi iterativno poglabljanje in iskanje v širino našla najkrajši plan?
  - princip varovanja (ščitenja) ciljev (angl. *goal protection*): pri preiskovanju lahko dodatno varujemo, da ne podremo že doseženih ciljev

Planiranje s sredstvi in cilji

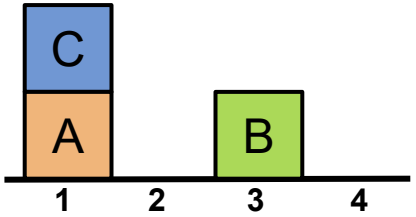

- primer iz sveta kock
  stanje: `[on(c,a), on(a,1), on(b,3), clear(c), clear(2), clear(b), clear(4)]`
  cilj: `[on(a,b),on(b,c)]`

- pri iskanju v širino / iterativnem poglabljanju dobimo naslednjo rešitev:

```
move(c,a,2)   % doseže clear(a) za move(b,3,a)
move(b,3,a)   % doseže on(b,a) za move(b,a,c)      idealno bi bilo move(b,3,c) ?
move(b,a,c)   % doseže clear(a) za move(a,1,b) / doseže on(b,c)
move(a,1,b)   % doseže on(a,b), vsi cilji izpolnjeni
```

- najkrajši plan ni (vsebinsko) optimalen?
- zakaj?

Sussmanova anomalija

- Sussman anomaly (Gerald Sussman, 1975)
- je problem interakcije med cilji
  - algoritem za planiranje (STRIPS) obravnava cilje "lokalno" (enega po enega, ne ozirajoč se na drugega med reševanjem prvega)
  - z doseganjem enega cilja algoritem razveljavi že dosežene cilje ali predpogoje za njihovo doseganje
  - planiranje poteka linearno (najprej prvi cilj, šele nato naslednji, …)
  - vrstni red obravnavanja ciljev vpliva tudi na nepotrebne korake pri planiranju
- rešitve
  - drugačen algoritem za planiranje (regresiranje ciljev)
  - ne vztrajaj na urejenosti ciljev, če to ni nujno potrebno (nelinearno planiranje)

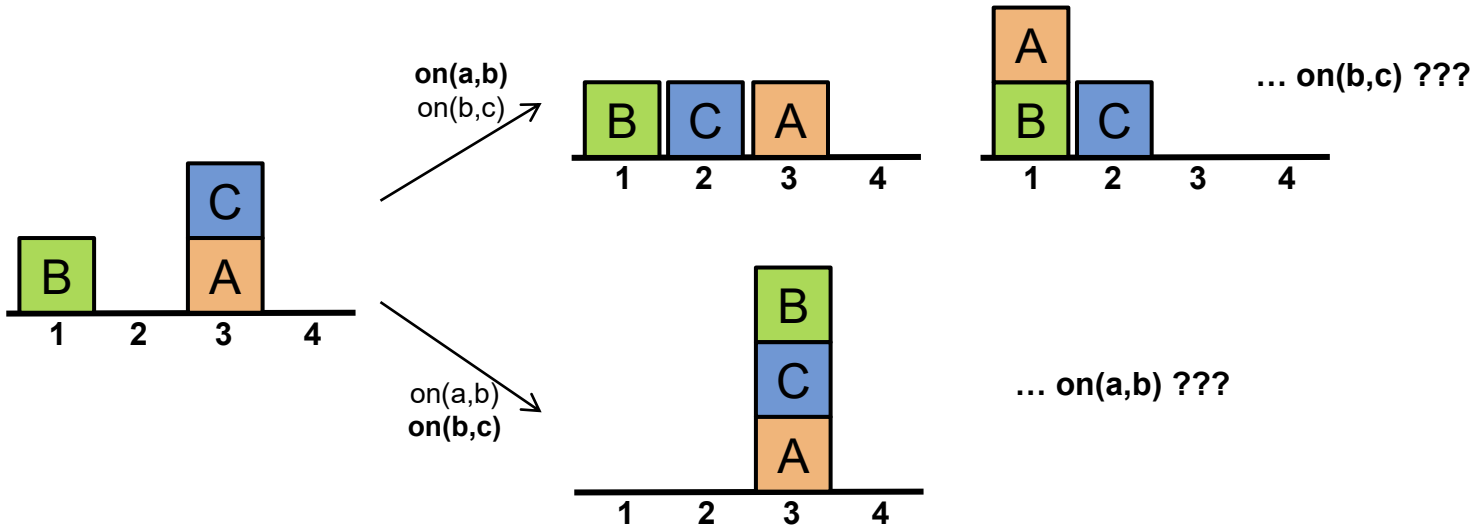

Planiranje z regresiranjem ciljev

- rešitev za Sussmanovo anomalijo
- vzvratno preiskovanje od cilja proti začetnemu stanju (angl. *goal regression through action*)
- drugačna filozofija:
  - *globalno* planiranje, ker algoritem za planiranje obravnava vse cilje hkrati
  - ne obravnavamo samo akcij, ki so *možne*, temveč *najbolj smiselne*
- postopek:
  - izberemo akcijo, ki doseže izbrani cilj (in čim več preostalih ciljev)
  - izračunamo "predhodne" cilje ob uporabi te akcije (= regresiranje ciljev skozi akcijo)
  - nadaljujemo z regresiranjem, dokler ne pridemo do ciljev, ki so izpolnjeni v začetnem stanju

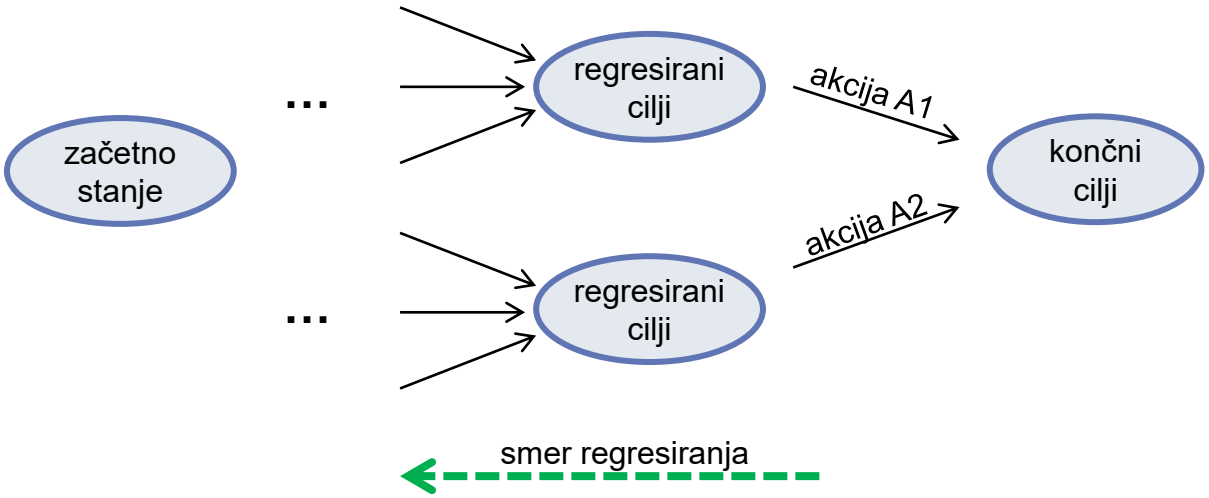

Planiranje z regresiranjem ciljev

- postopek regresiranja ciljev

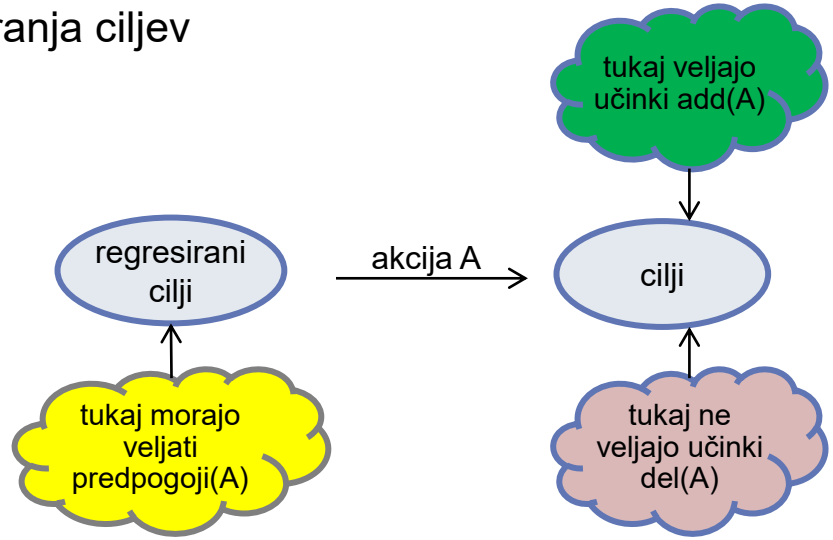

- $\text{regresirani cilji} = \text{cilji} \cup \text{predpogoji}(A) - \text{add}(A)$
- veljati mora $\text{cilji} \cap \text{del}(A) = \emptyset$

- "stanja" pri preiskovanju so **množice ciljev**
- **ciljni pogoj:** $\underline{\text{regresirani cilji} \subseteq \text{cilji}}$ v začetnem stanju
- uporabimo znane preiskovalne algoritme (neinformirani / informirani algoritmi; A*, hevristika?)

Planiranje z regresiranjem ciljev

- v primeru iz sveta kock velja:
  stanje: `[on(c,a), on(a,1), on(b,3), clear(c), clear(2), clear(b), clear(4)]`
  cilj: `[on(a,b),on(b,c)]`

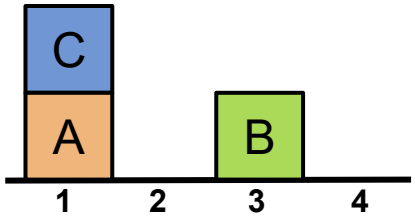

- rešitev z regresiranjem ciljev najde optimalno rešitev (rešitev na vajah)

```
move(c,a,2)
move(b,3,c)
move(a,1,b)   %plan zaključen, vsi cilji izpolnjeni
```

- vaja regresiranja:
  Regresiraj cilja $C = \{on(a,b), on(b,c)\}$ skozi akcijo `move(a,2,b).`

$$Regresirani\ cilji\ = C \cup predpogoji(A) - add(A)$$
$$= \{on(a,b), on(b,c)\} \cup \{clear(a), clear(b), on(a,2)\} - \{on(a,b), clear(2)\} =$$
$$= \{on(b,c), clear(a), clear(b), on(a,2)\}$$

Pogoj: $\{on(a,b), on(b,c)\} \cap \{on(a,2), clear(b)\} = \emptyset$

Planiranje z regresiranjem ciljev

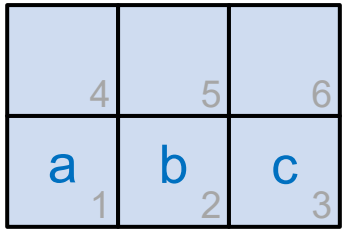

- primer: roboti na pravokotni mreži
- začetno stanje: `[at(a,1), at(b,2), at(c,3), clear(4), clear(5), clear(6)]`
- ciljno stanje: `[at(a,3)]`
- akcija:

	`move(Robot,From,To)`
predpogoj:	`[at(Robot,From), clear(To)]`
implicitne omejitve:	`[robot(Robot), adjacent(From,To)]`
add:	`[at(R,To), clear(From)]`
del:	`[at(Robot,From),clear(To)]`

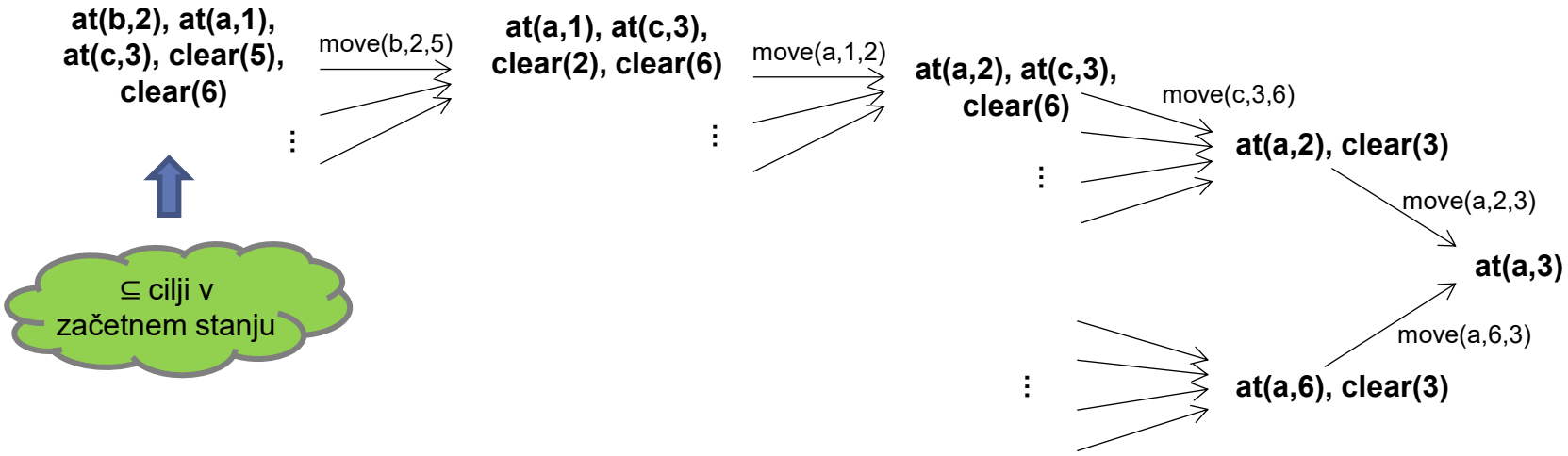

- plan: `move(b,2,5), move(a,1,2), move(c,3,6), move(a,2,3)`

Razporejanje opravil